

Miejsce Polski w handlu zagranicznym produktami rolno-spożywczymi Unii Europejskiej

dr Łukasz Ambroziak
mgr Małgorzata Bułkowska

Zakład Ekonomiki Przemysłu Spożywczego

Warszawa, 10 października 2014 r.

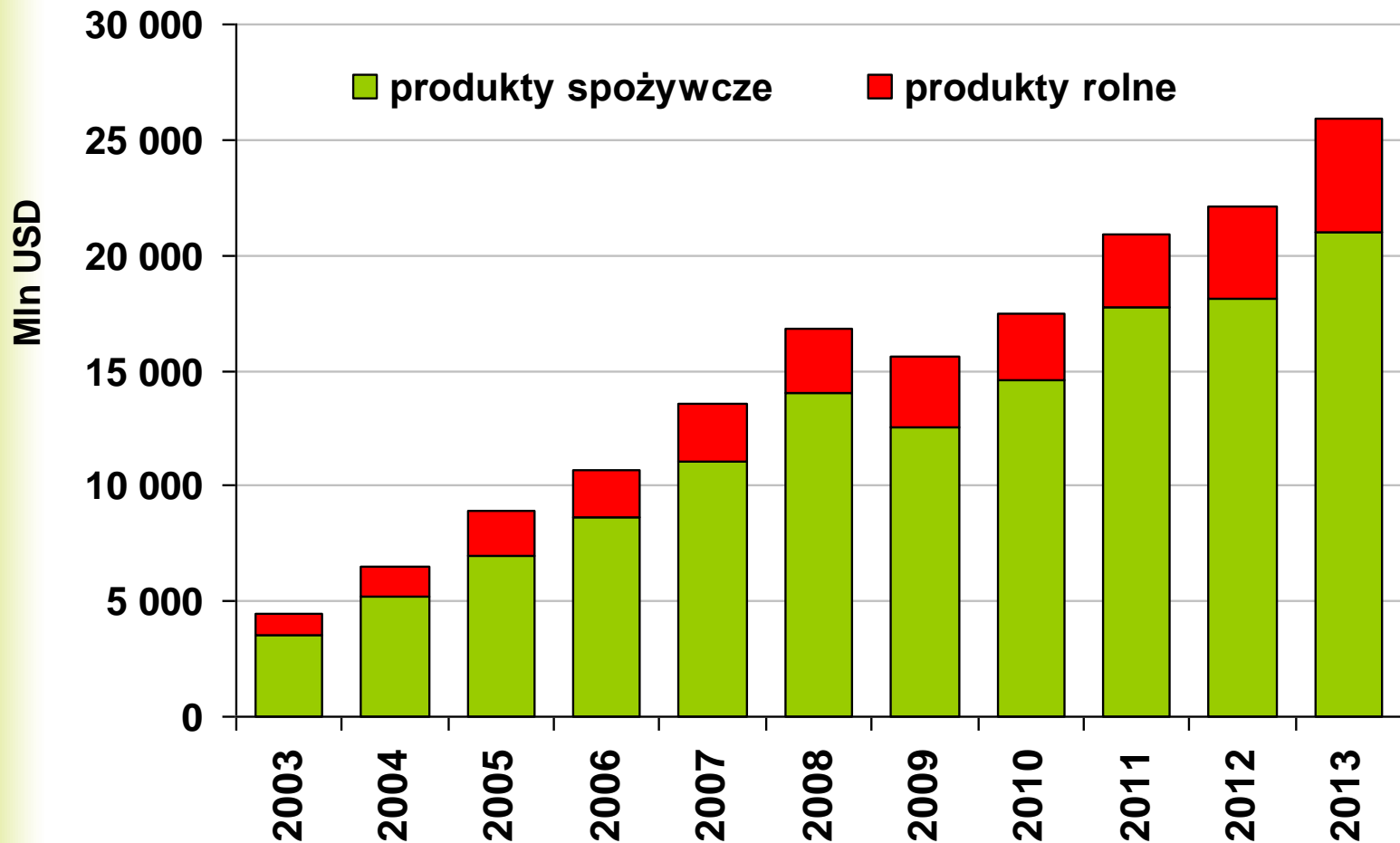
Założenia metodologiczne

- 28 państw UE (UE-15, UE-13, kraje trzecie),
- Handel produktami rolno-spożywczymi ogółem (działy HS 01-24) oraz w podziale na:
 1. produkty rolne i produkty przemysłu spożywczego
 2. poszczególne branże przemysłu spożywczego,
- Lata 2003-2013,
- Źródło danych: UNICTAD-Comtrade, dane w USD.

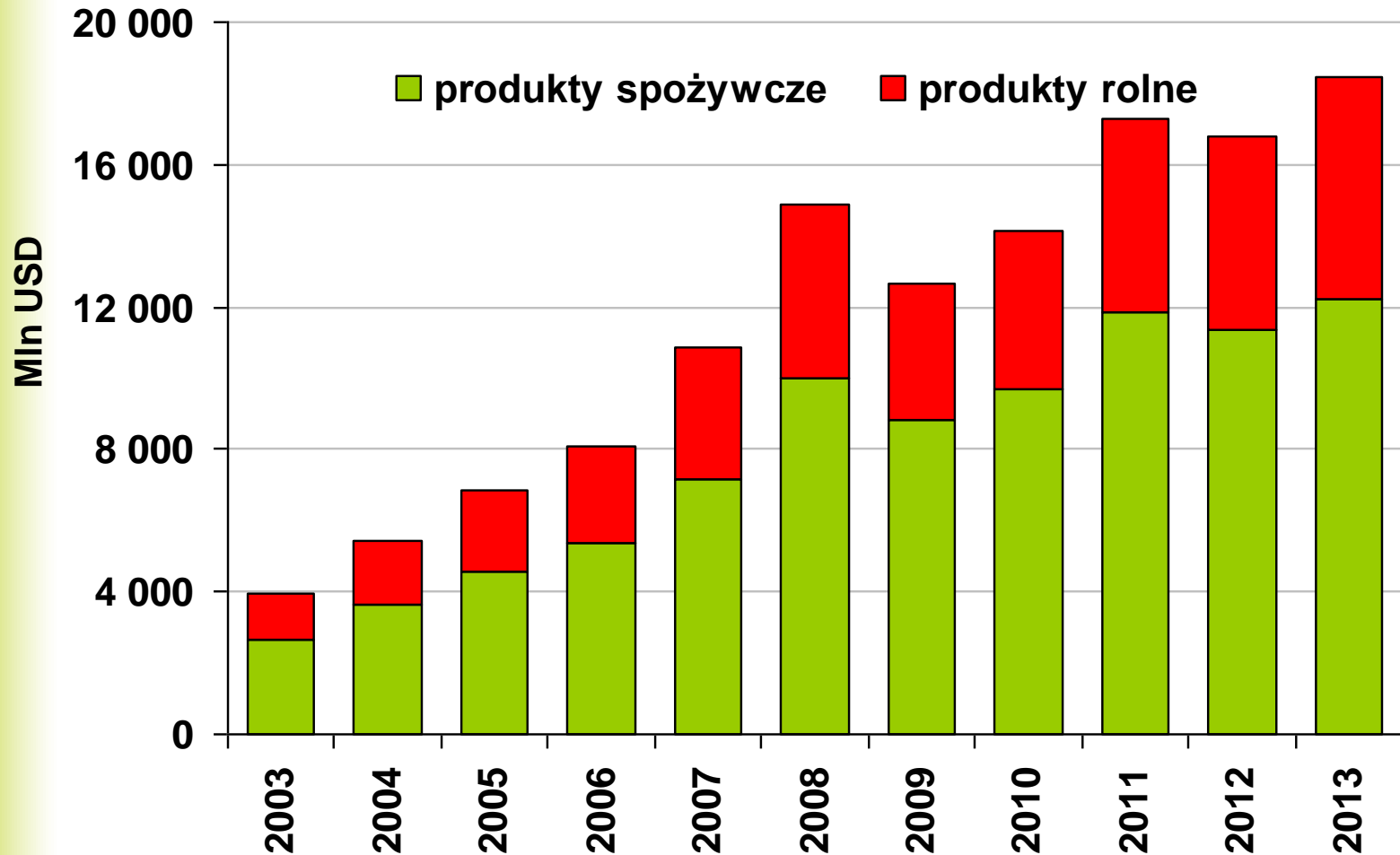
Zakres prezentacji

1. Polska w handlu produktami rolno-spożywczymi Unii Europejskiej
 - Wyniki polskiego handlu zagranicznego produktami rolno-spożywczymi,
 - Polska na tle państw Unii Europejskiej.
2. Analiza wskaźnikowa pozycji Polski w handlu zagranicznym produktami rolno-spożywczymi Unii Europejskiej
 - wskaźnik RCA,
 - wskaźnik handlu wewnątrzgałęziowego GL,
 - wskaźnik koncentracji Herfindahla-Hirschmana,
 - wskaźnik podobieństwa struktur Fingera-Kreinina.

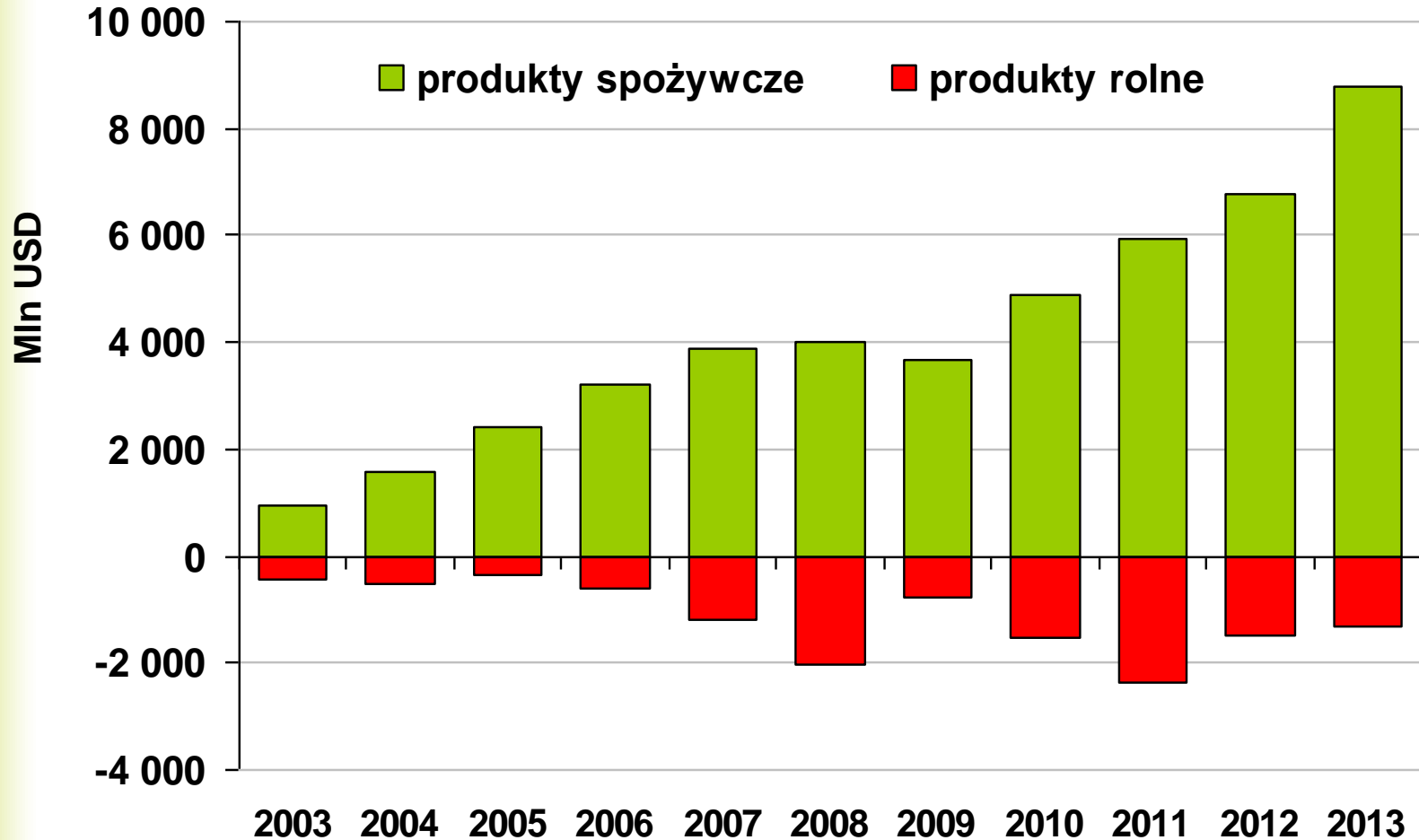
Wartość polskiego eksportu produktów rolnych i spożywczych w latach 2003-2013

Wartość polskiego importu produktów rolnych i spożywczych w latach 2003-2013

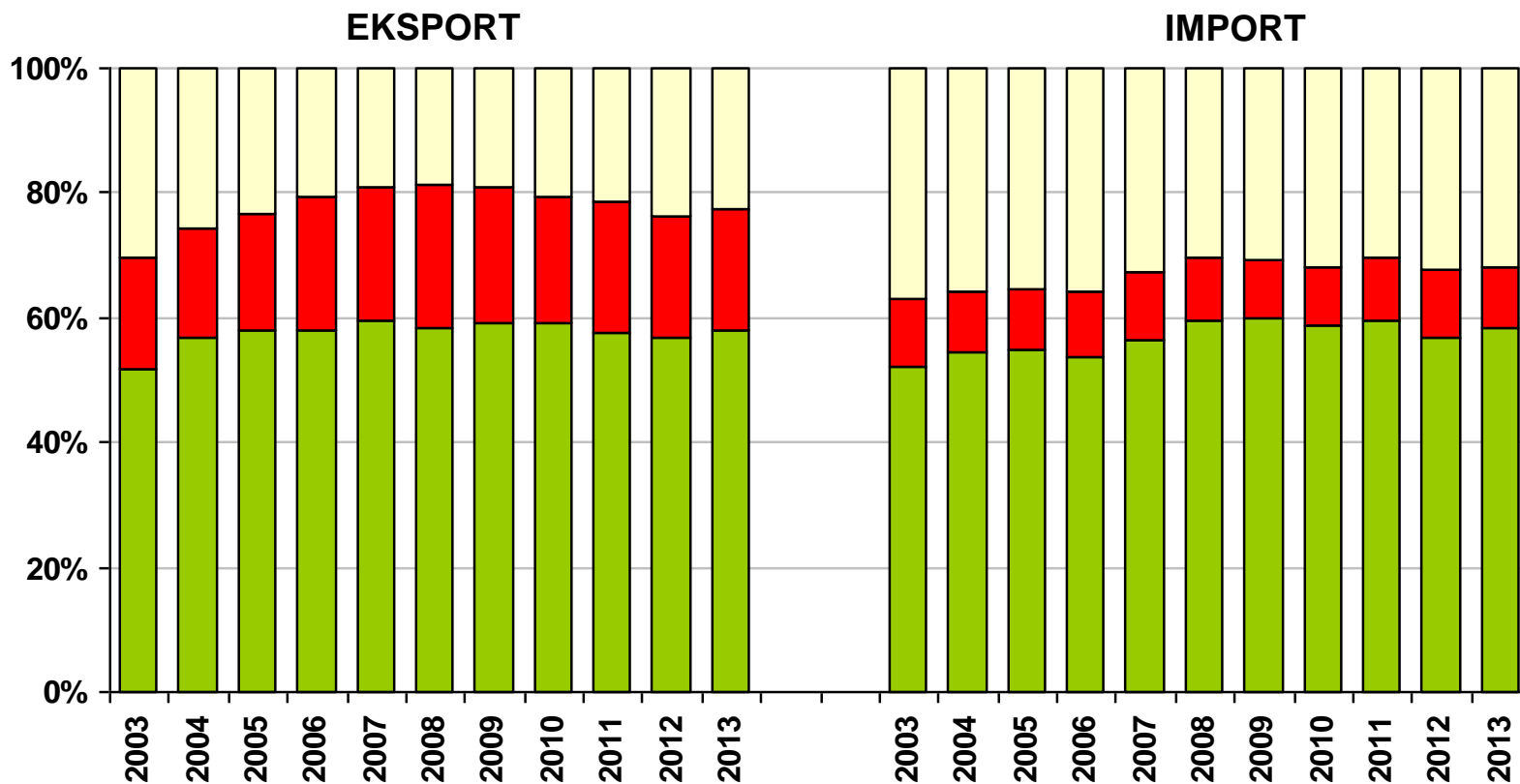

Saldo obrotów handlowych Polski produktami rolnymi i spożywczymi w latach 2003-2013

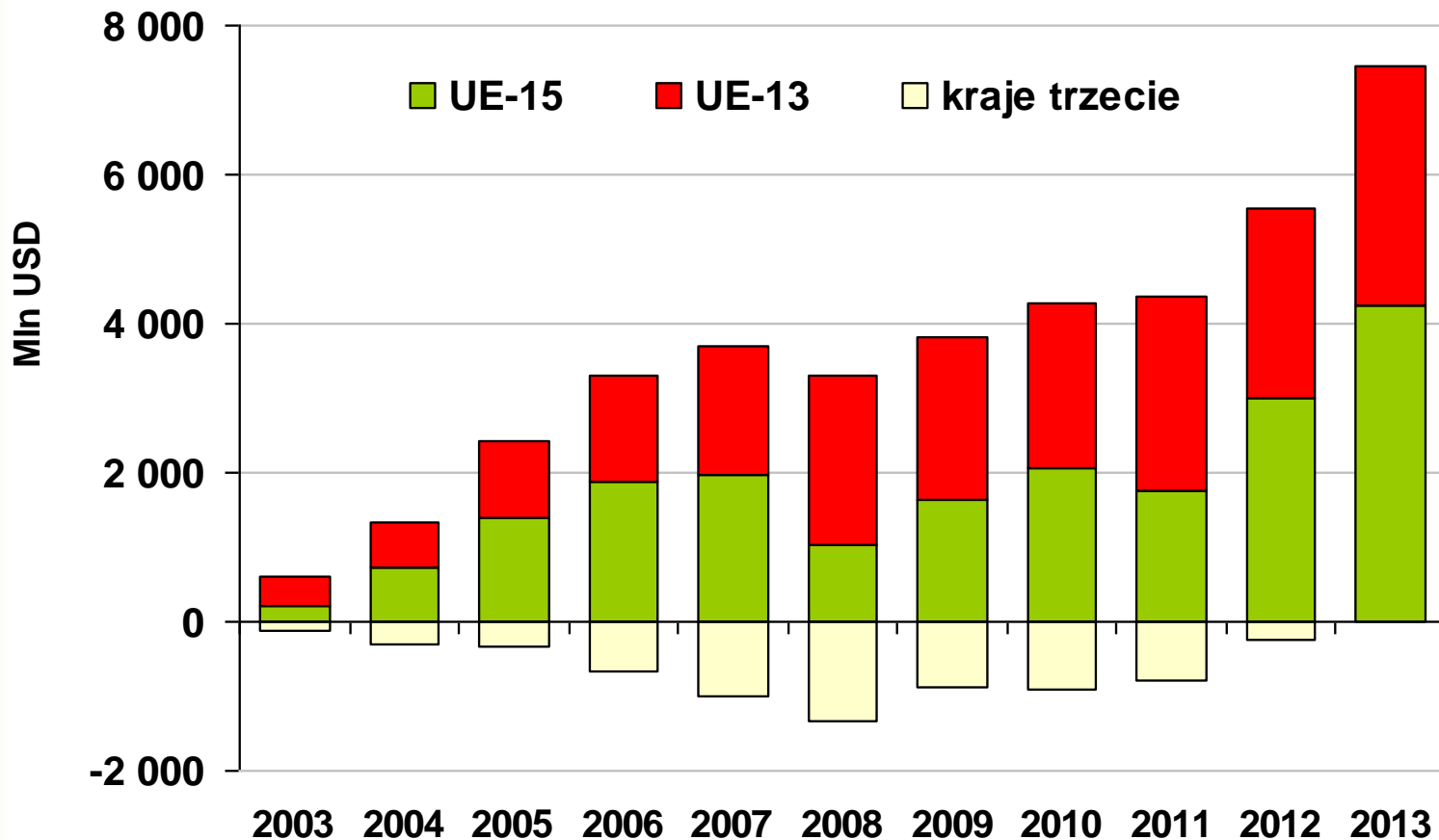

Struktura geograficzna polskiego eksportu i importu rolno-spożywczego w latach 2003-2013

■ UE-15 ■ UE-13 ■ kraje trzecie

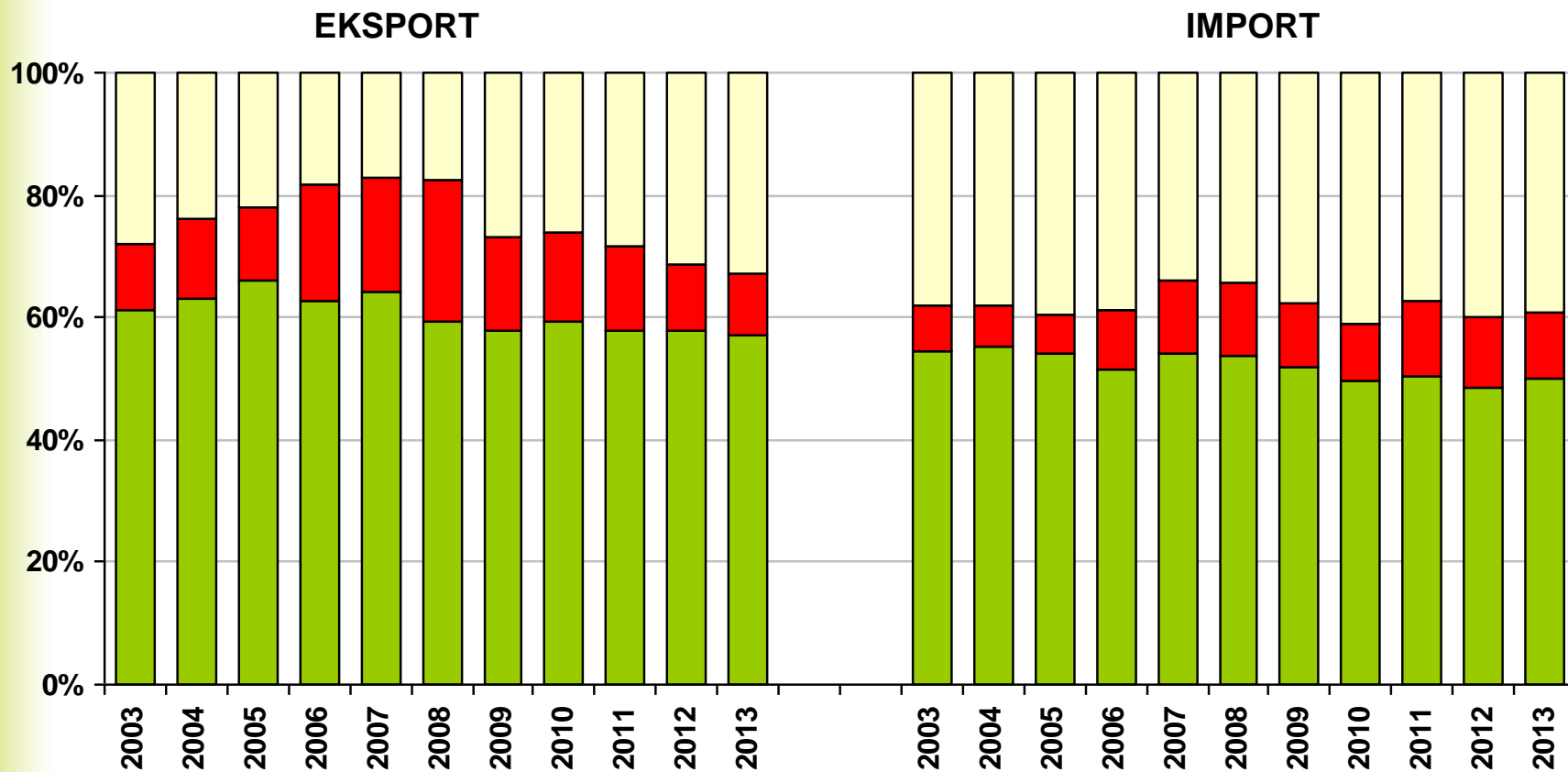

Saldo obrotów handlowych produktami rolno-spożywczymi

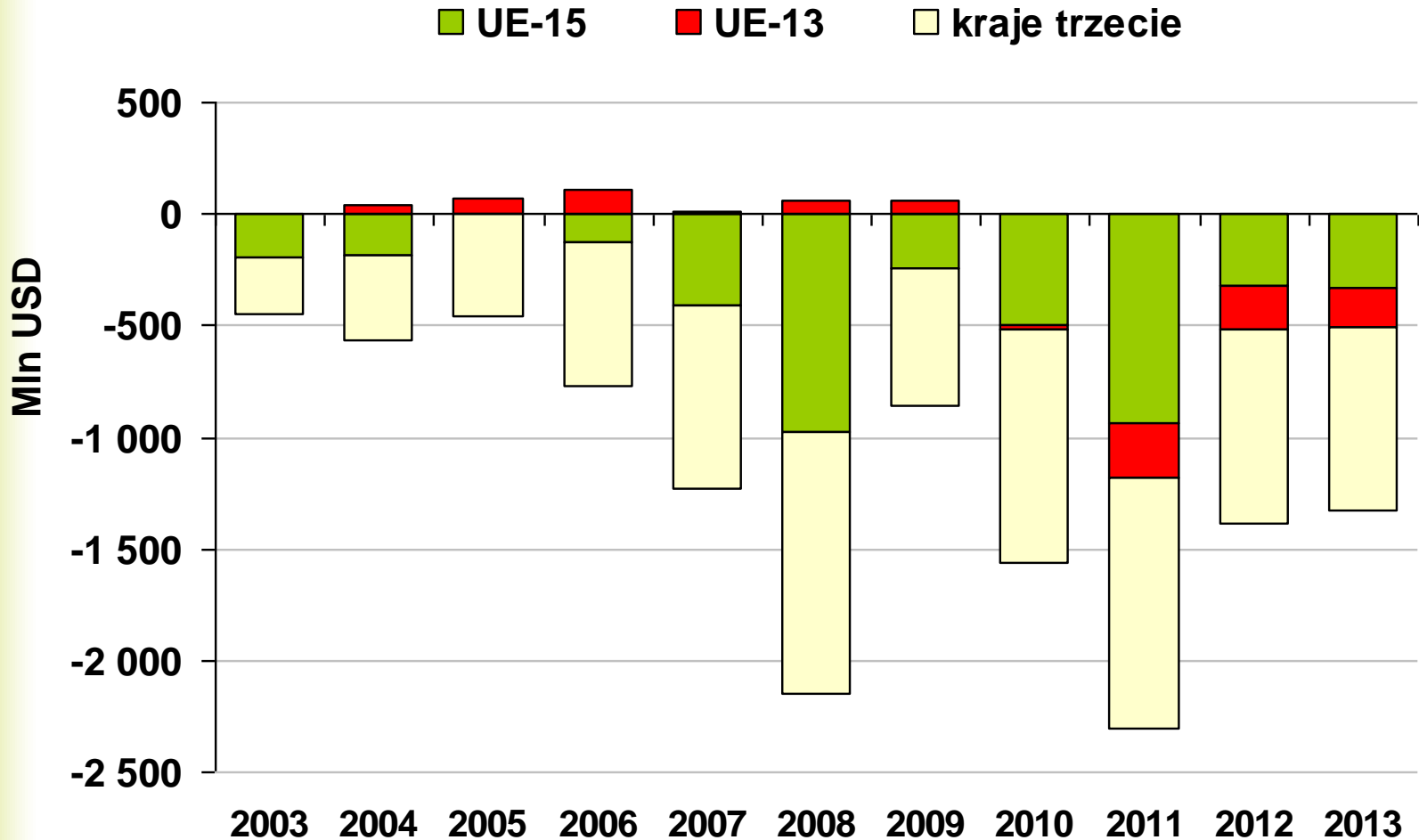

Struktura geograficzna polskiego eksportu i importu produktów rolnych w latach 2003-2013

■ UE-15 ■ UE-13 ■ kraje trzecie

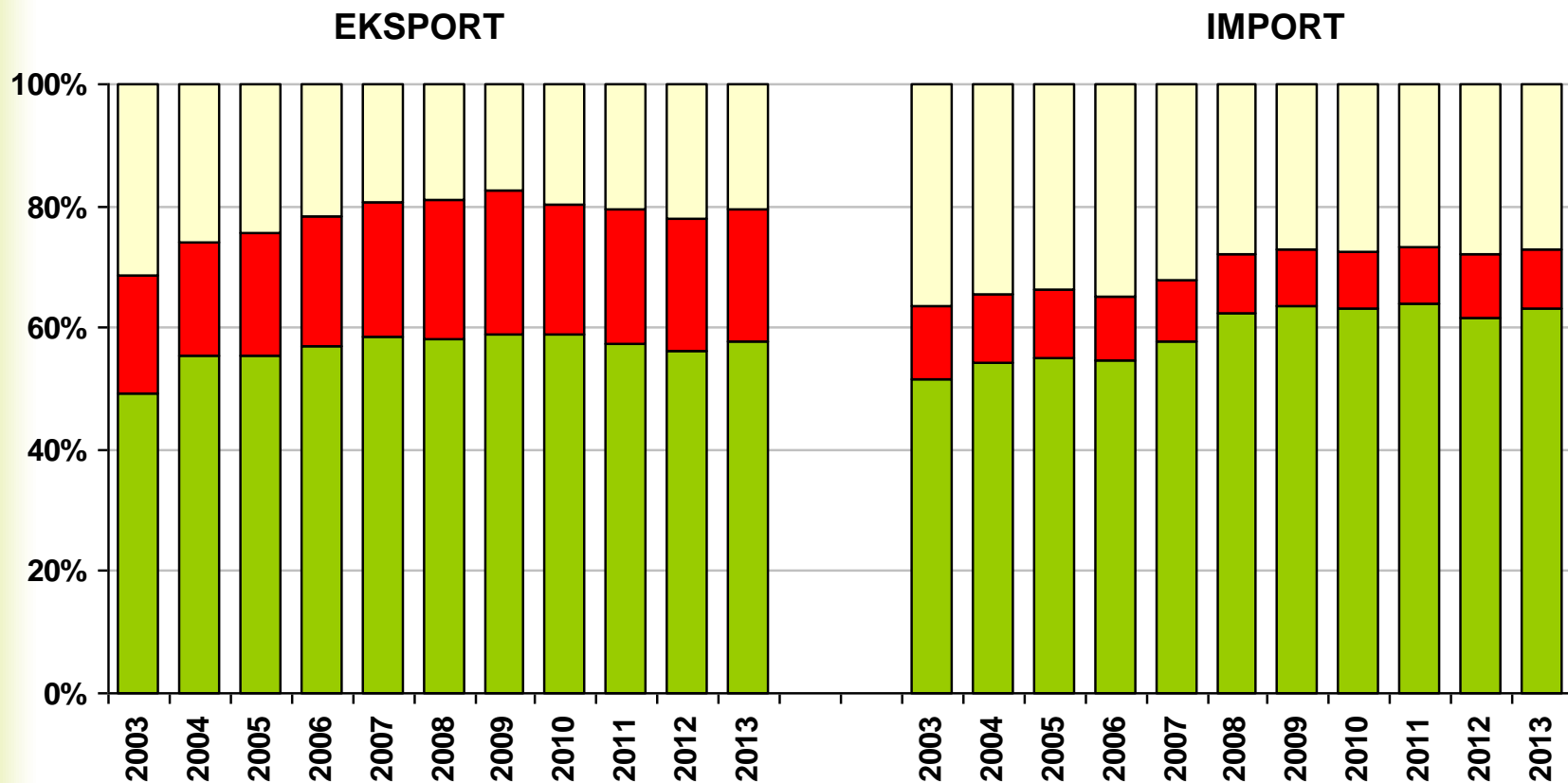

Saldo obrotów handlowych produktami rolnymi

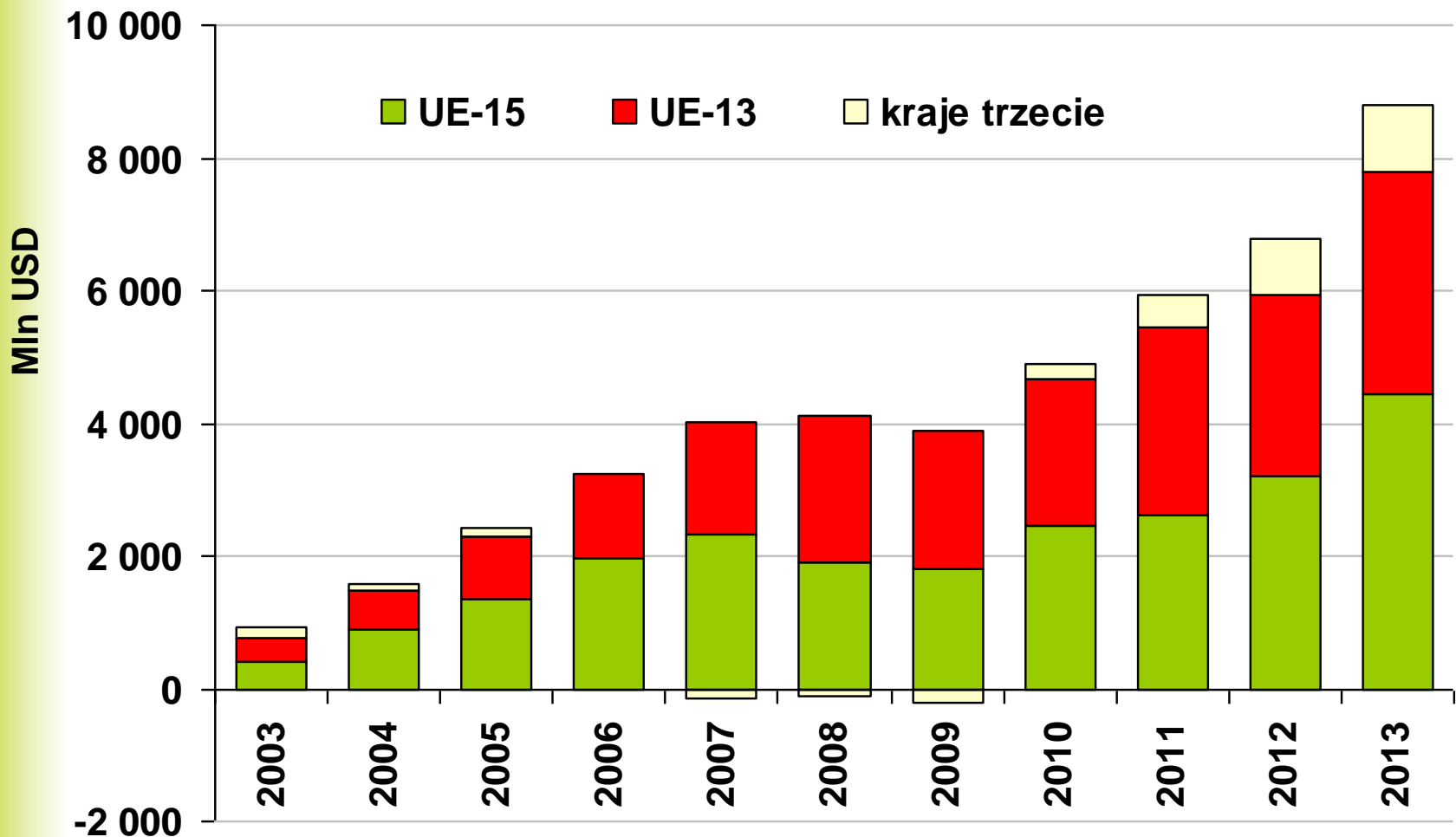

Struktura geograficzna polskiego eksportu i importu produktów spożywczych w latach 2003-2013

■ UE-15 ■ UE-13 ■ kraje trzecie

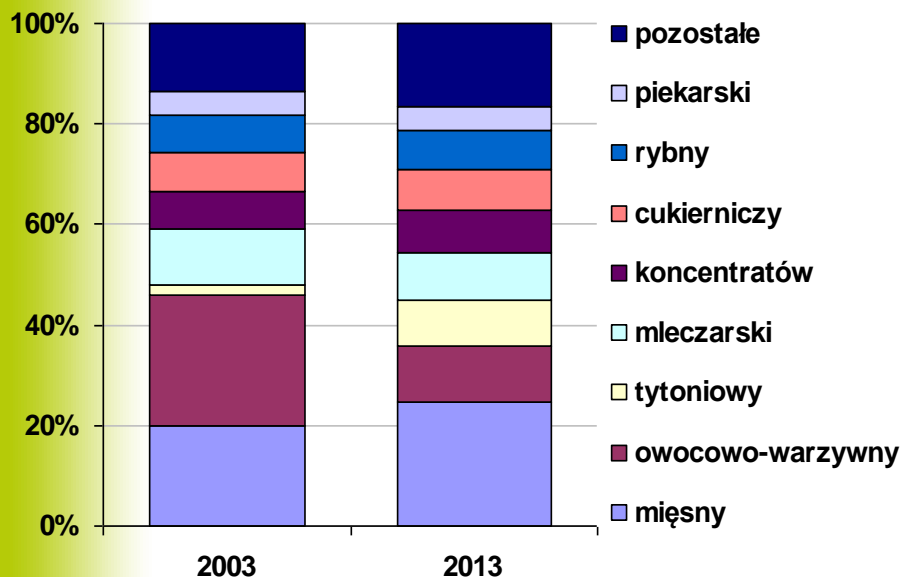

Saldo obrotów handlowych produktami spożywczymi

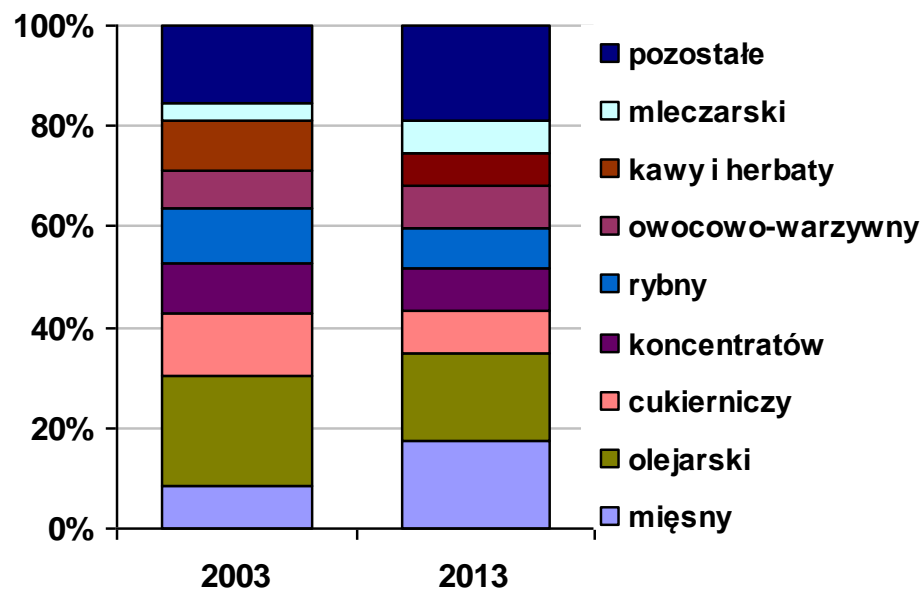

Struktura towarowa polskiego eksportu i importu produktów przemysłu spożywczego w latach 2003 i 2013 według branż

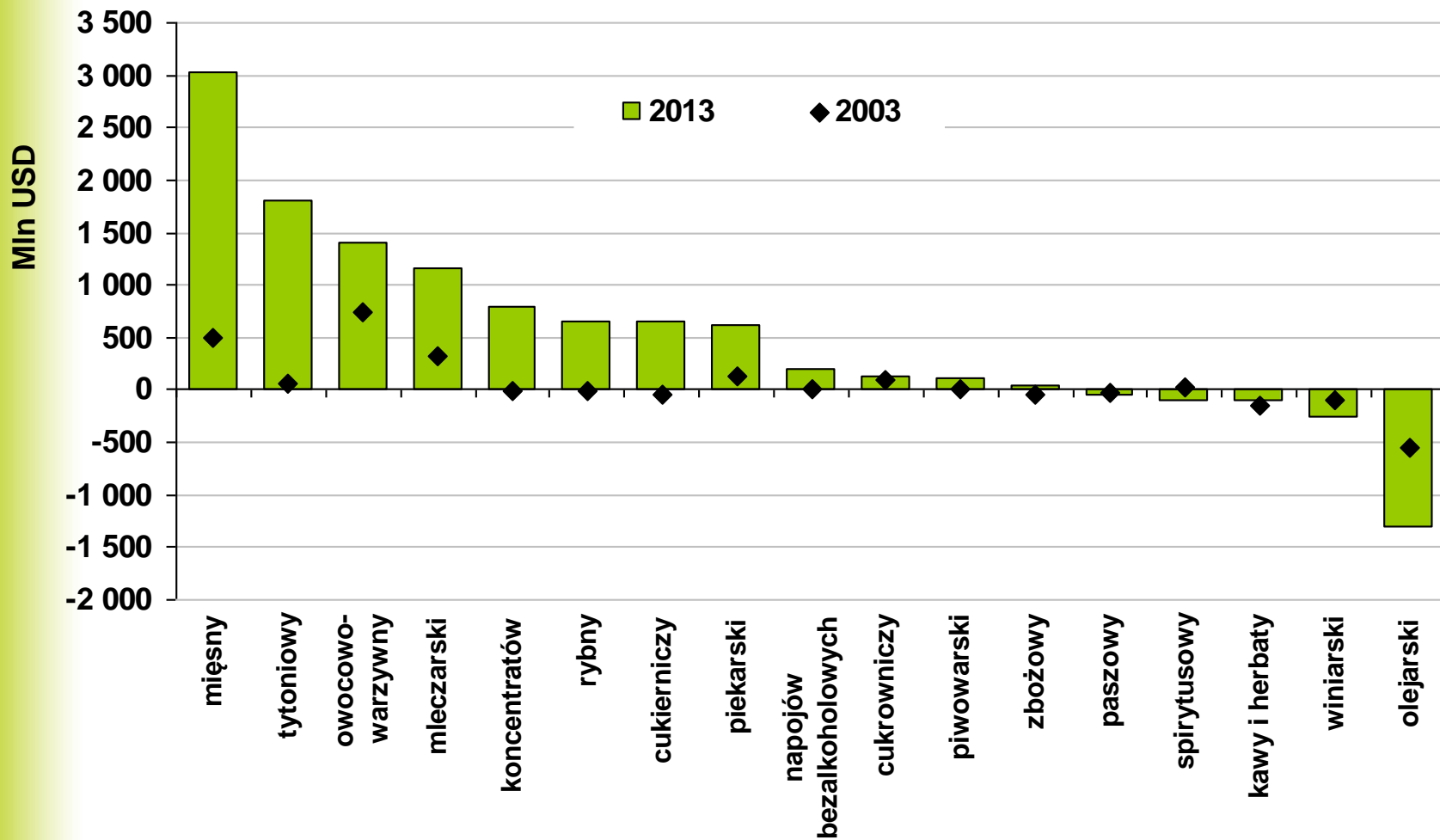
EKSPORT

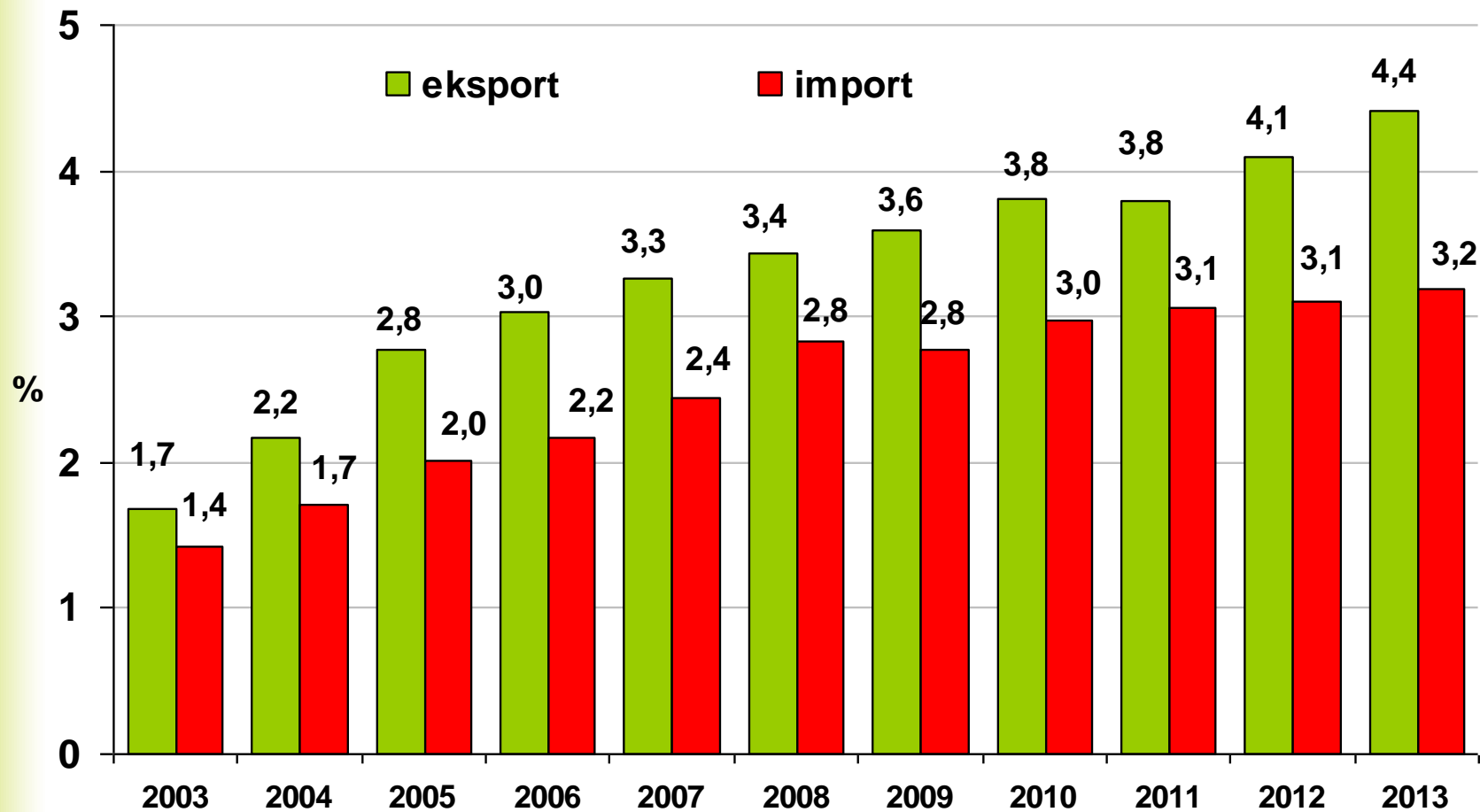
IMPORT

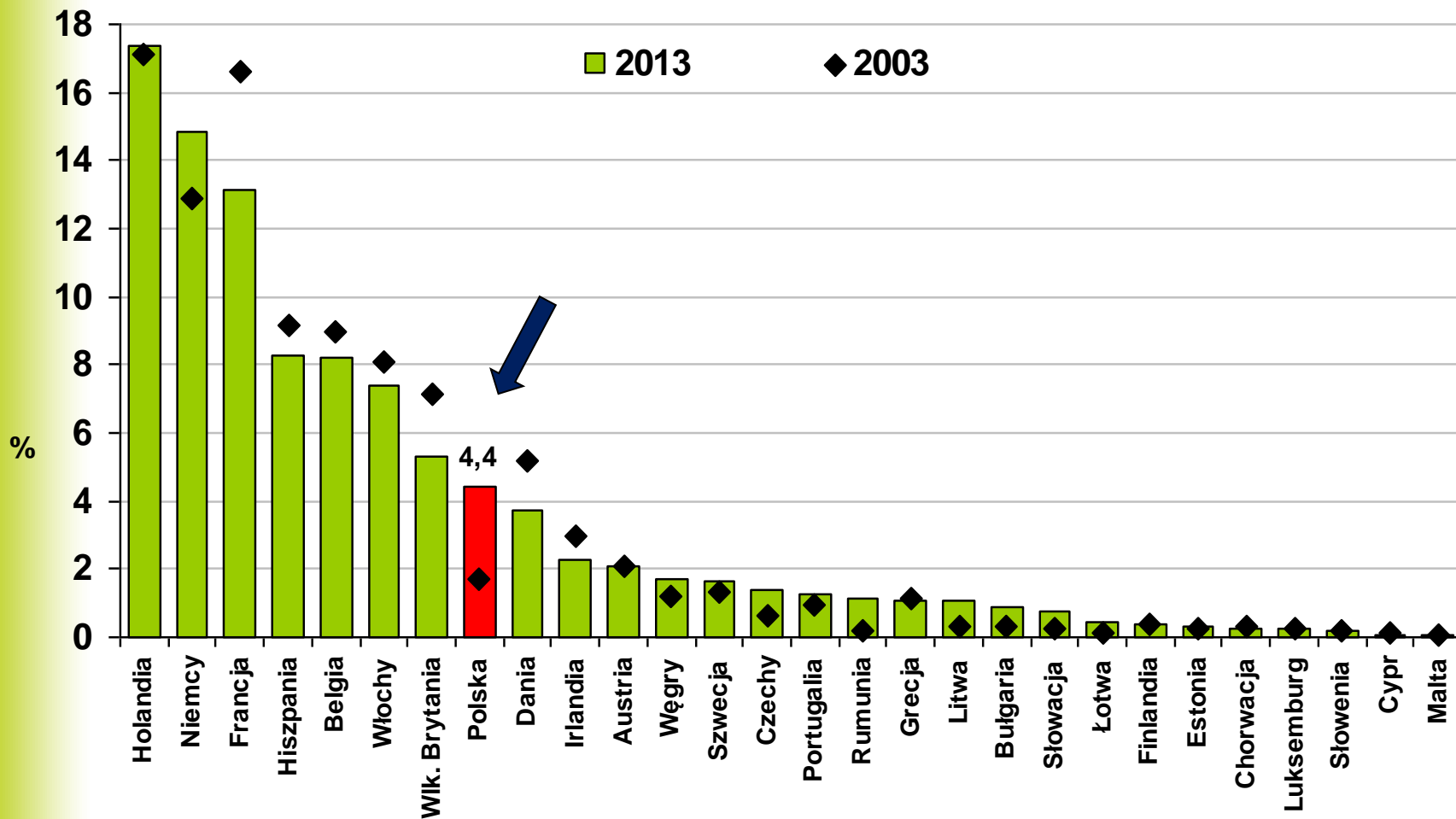
Saldo obrotów handlowych Polski według branż przemysłu spożywczego

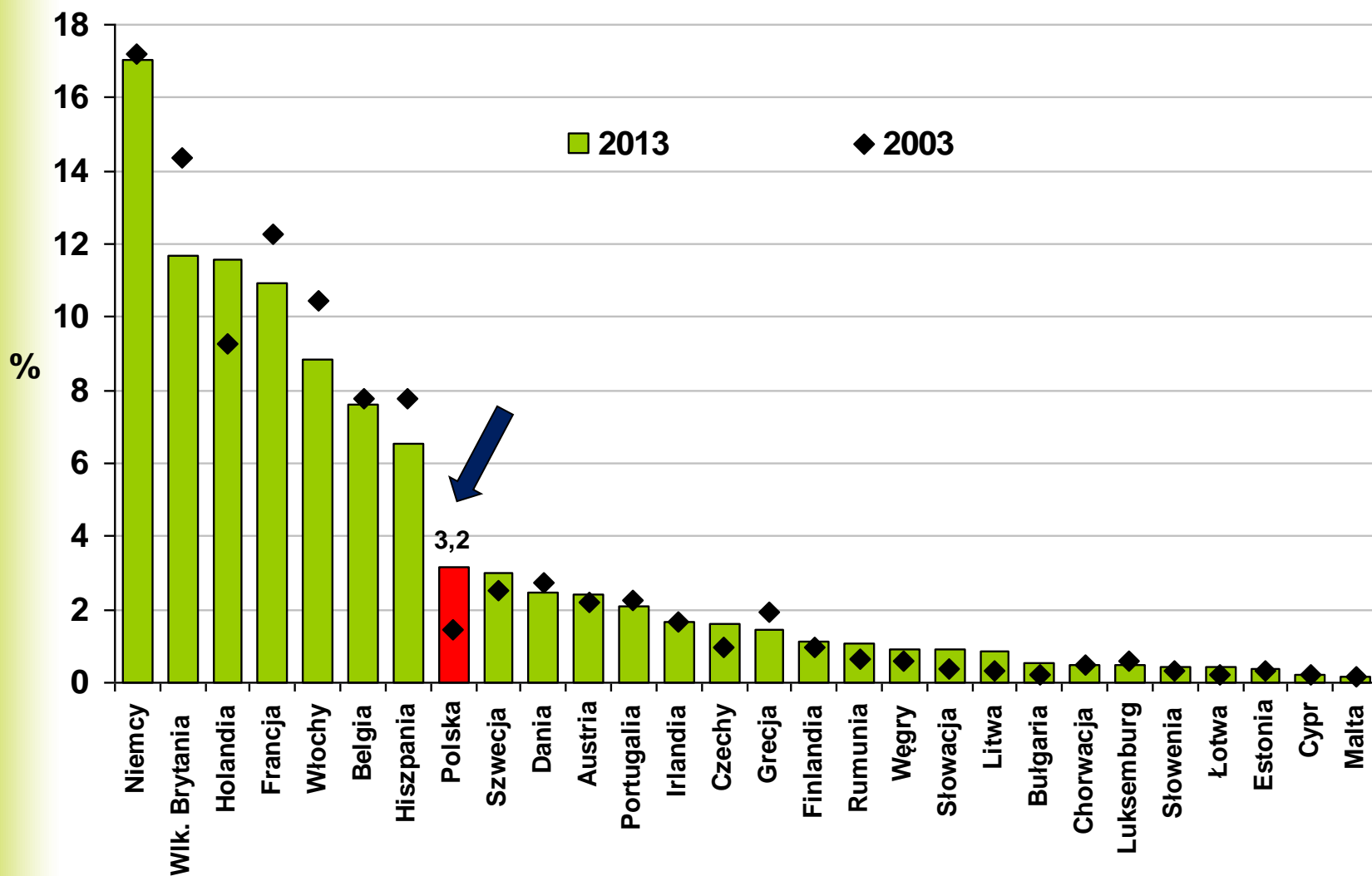
Udział Polski w handlu rolno-spożywczym Unii Europejskiej

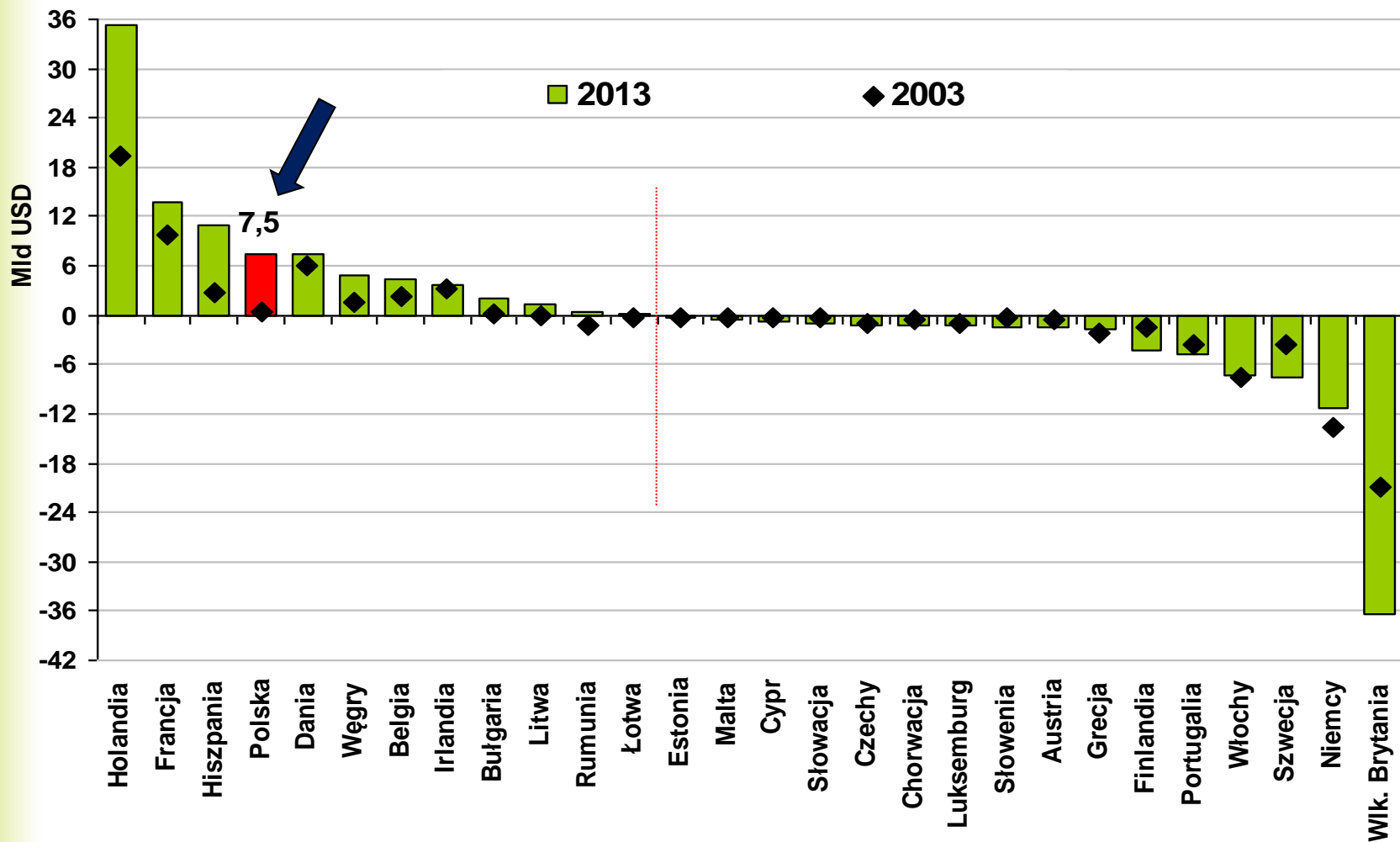
Udział poszczególnych krajów w eksporcie rolno-spożywczym Unii Europejskiej

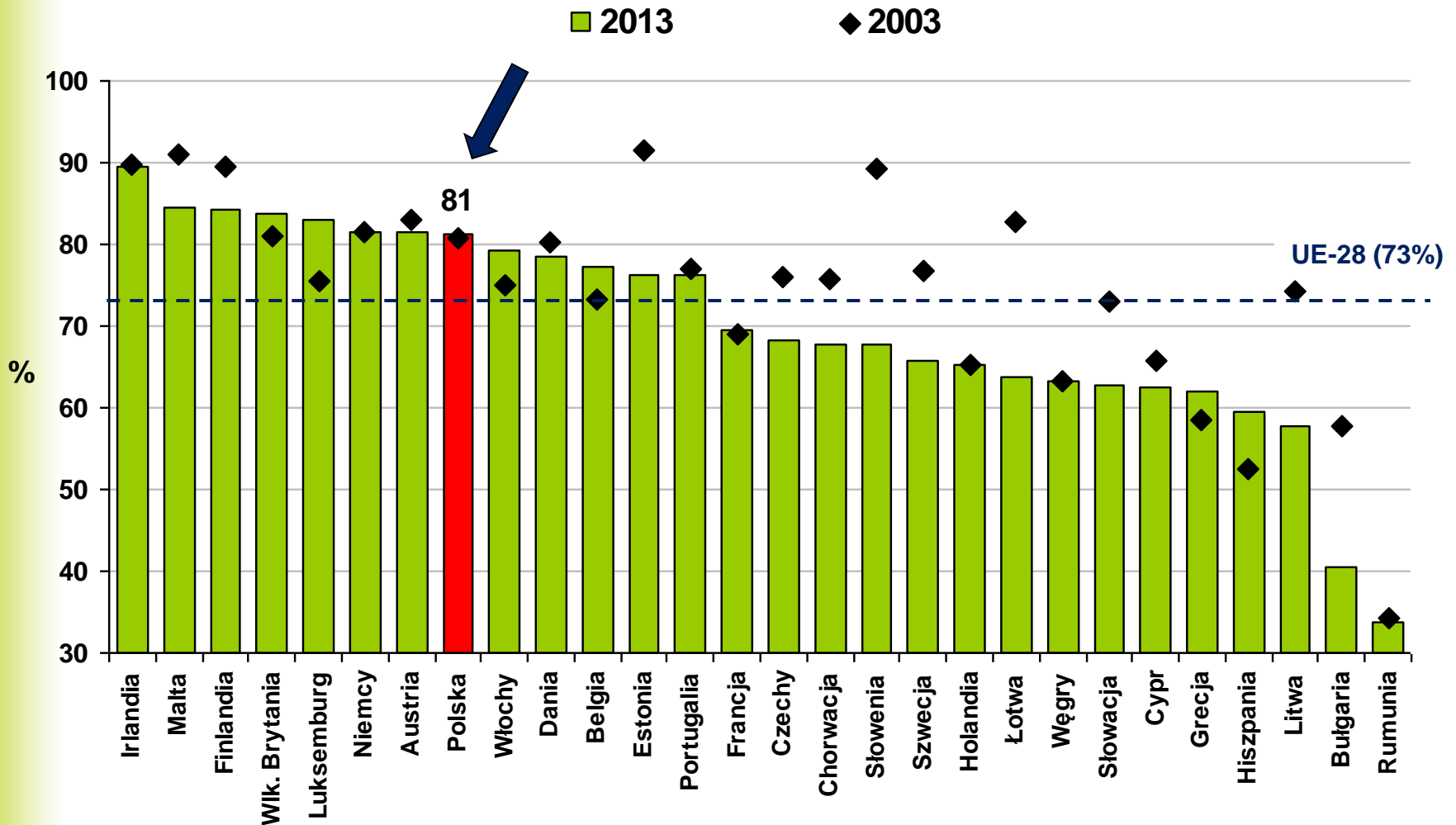
Udział poszczególnych krajów w imporcie rolno-spożywczym UE

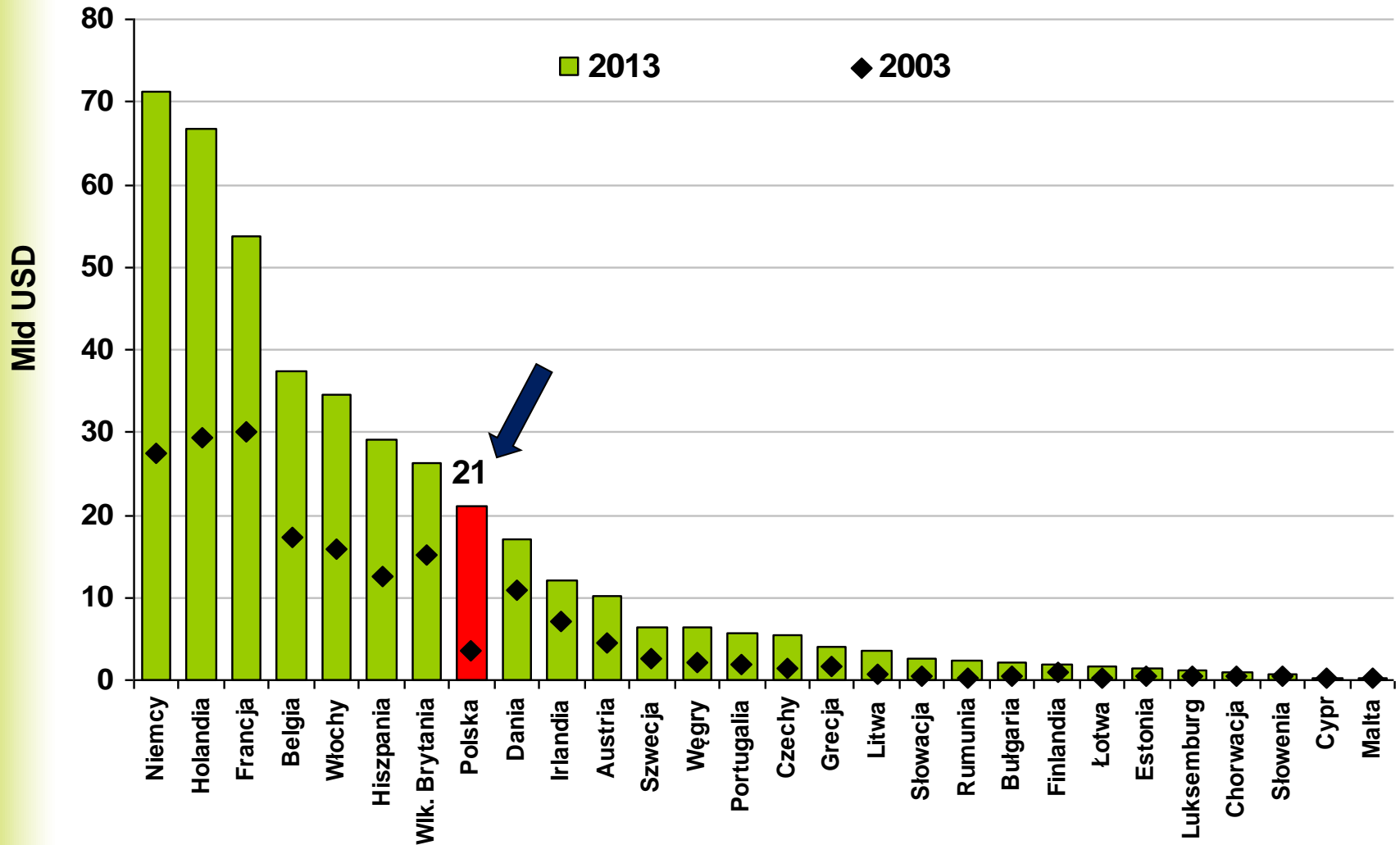
Saldo obrotów handlowych produktami rolno-spożywczymi

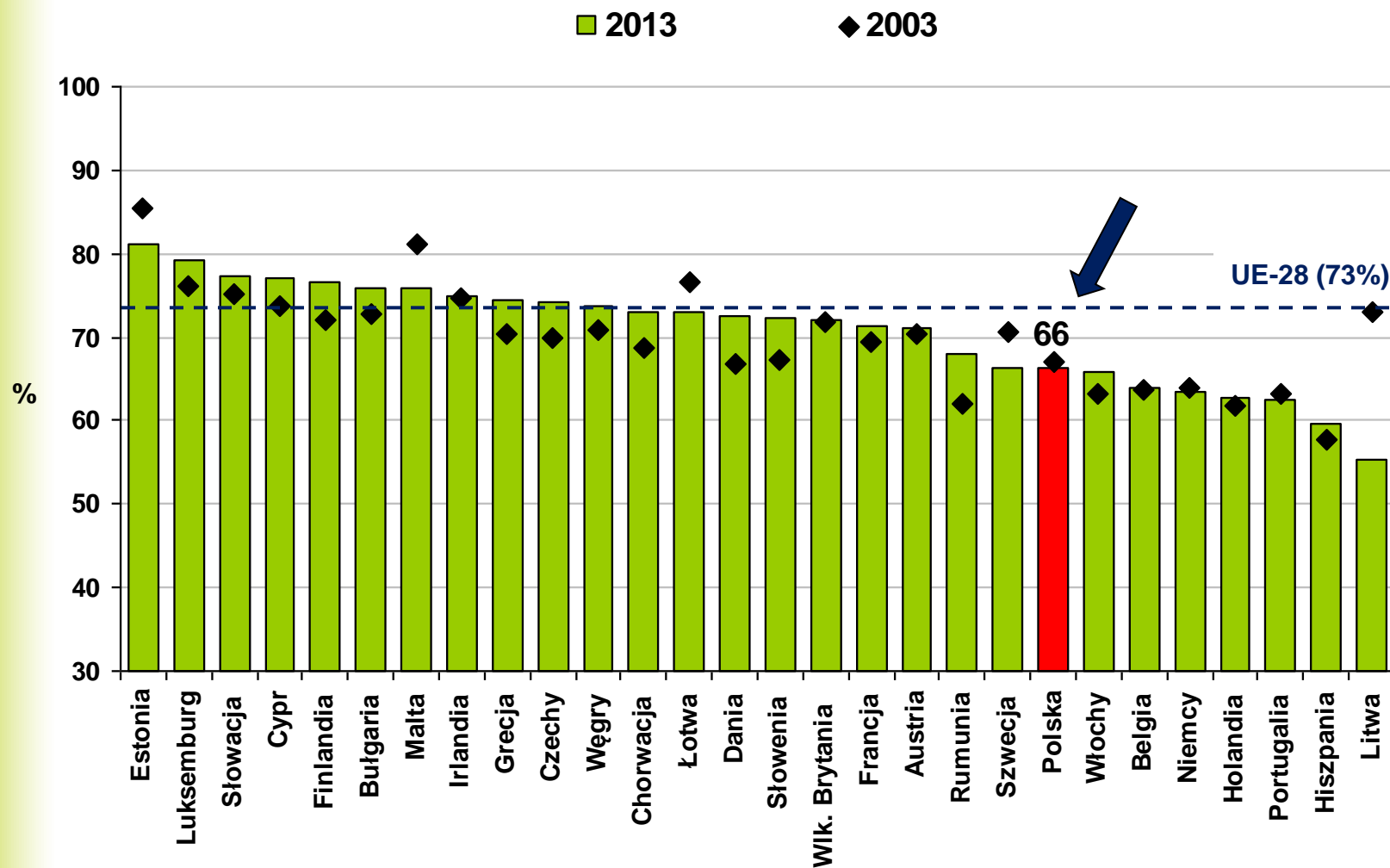
Udział produktów przemysłu spożywczego w eksporcie rolno-spożywczym w UE

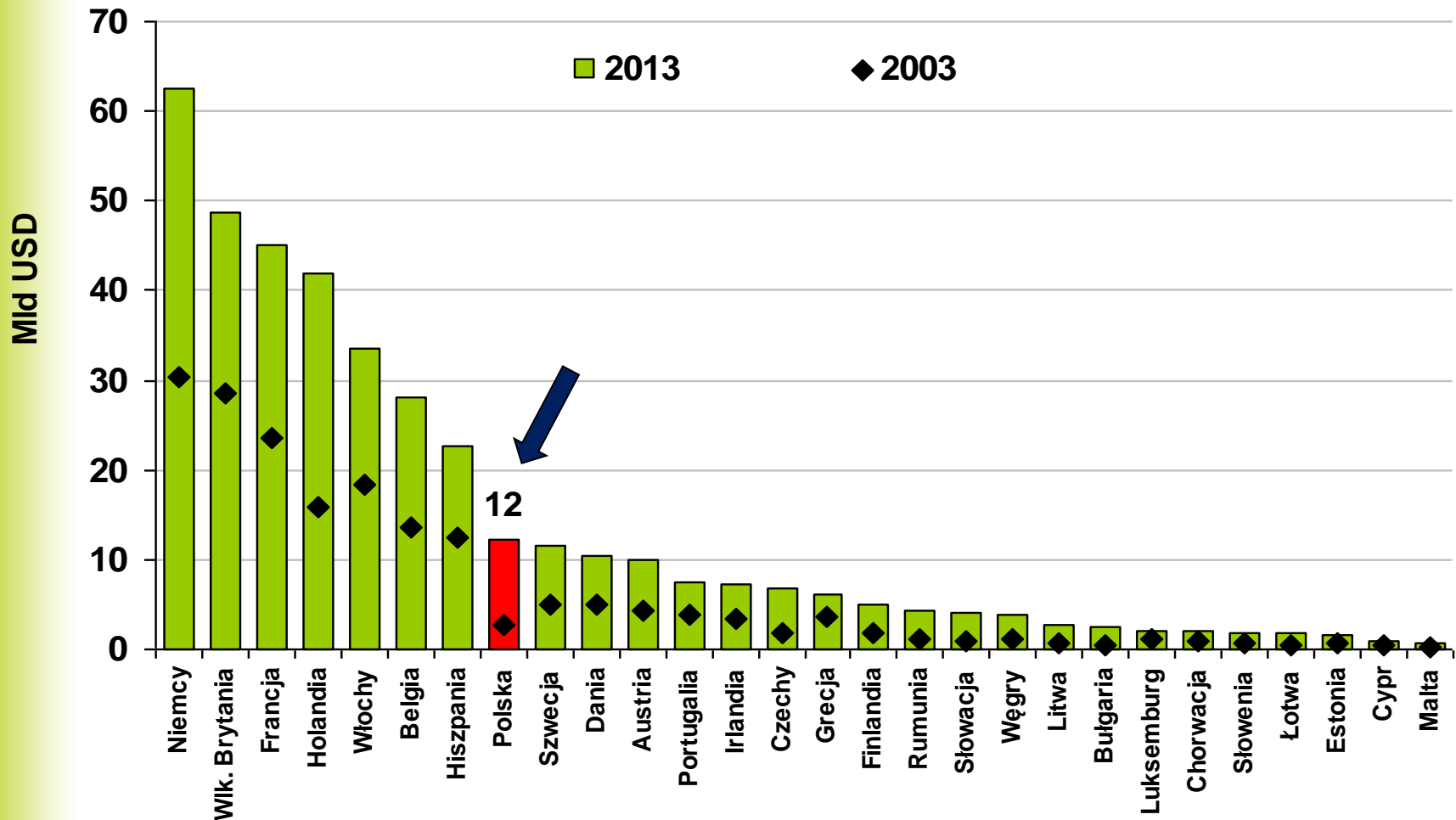
Główni eksporterzy produktów przemysłu spożywczego

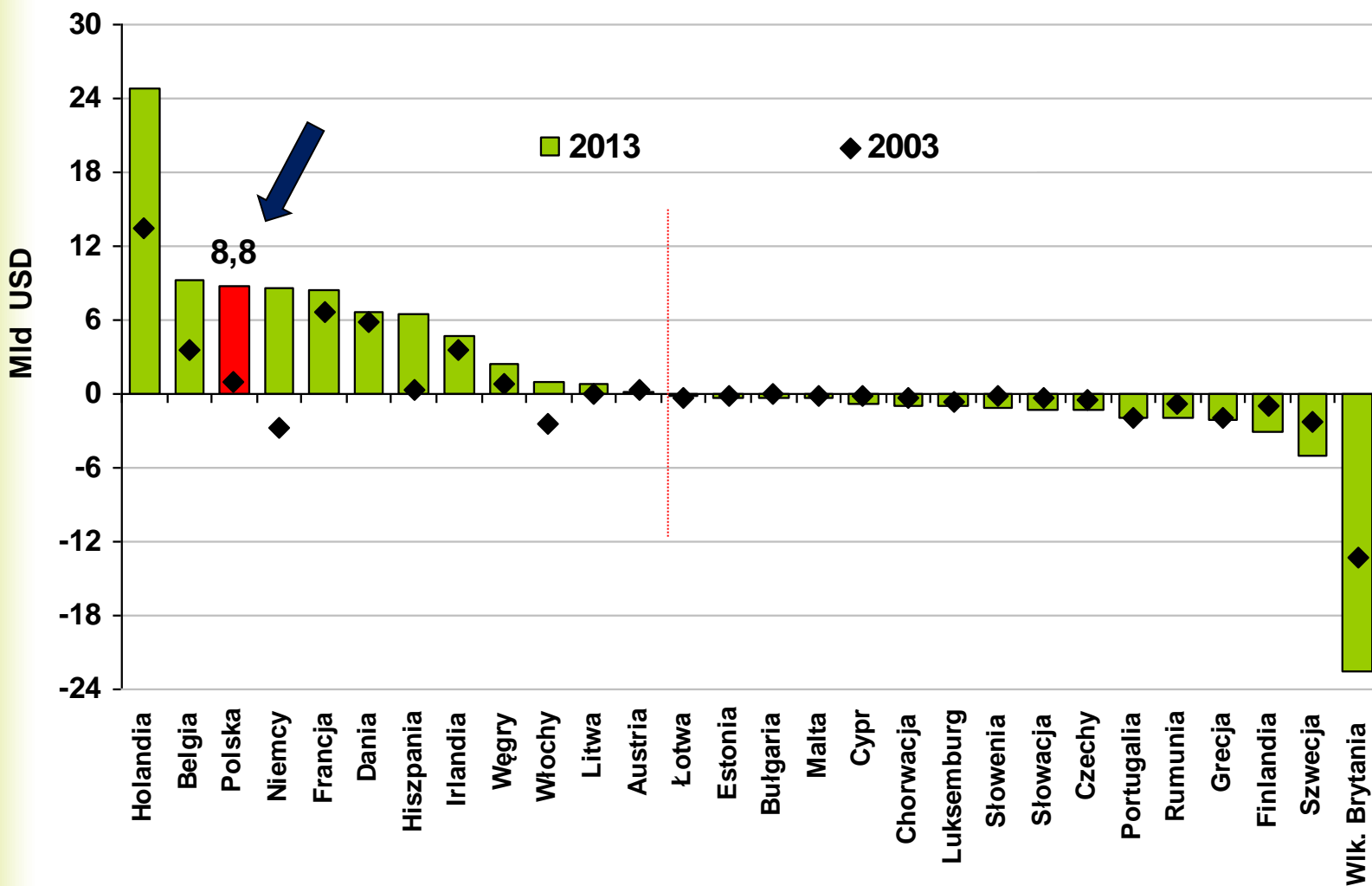
Udział produktów przemysłu spożywczego w imporcie rolno-spożywczym w UE

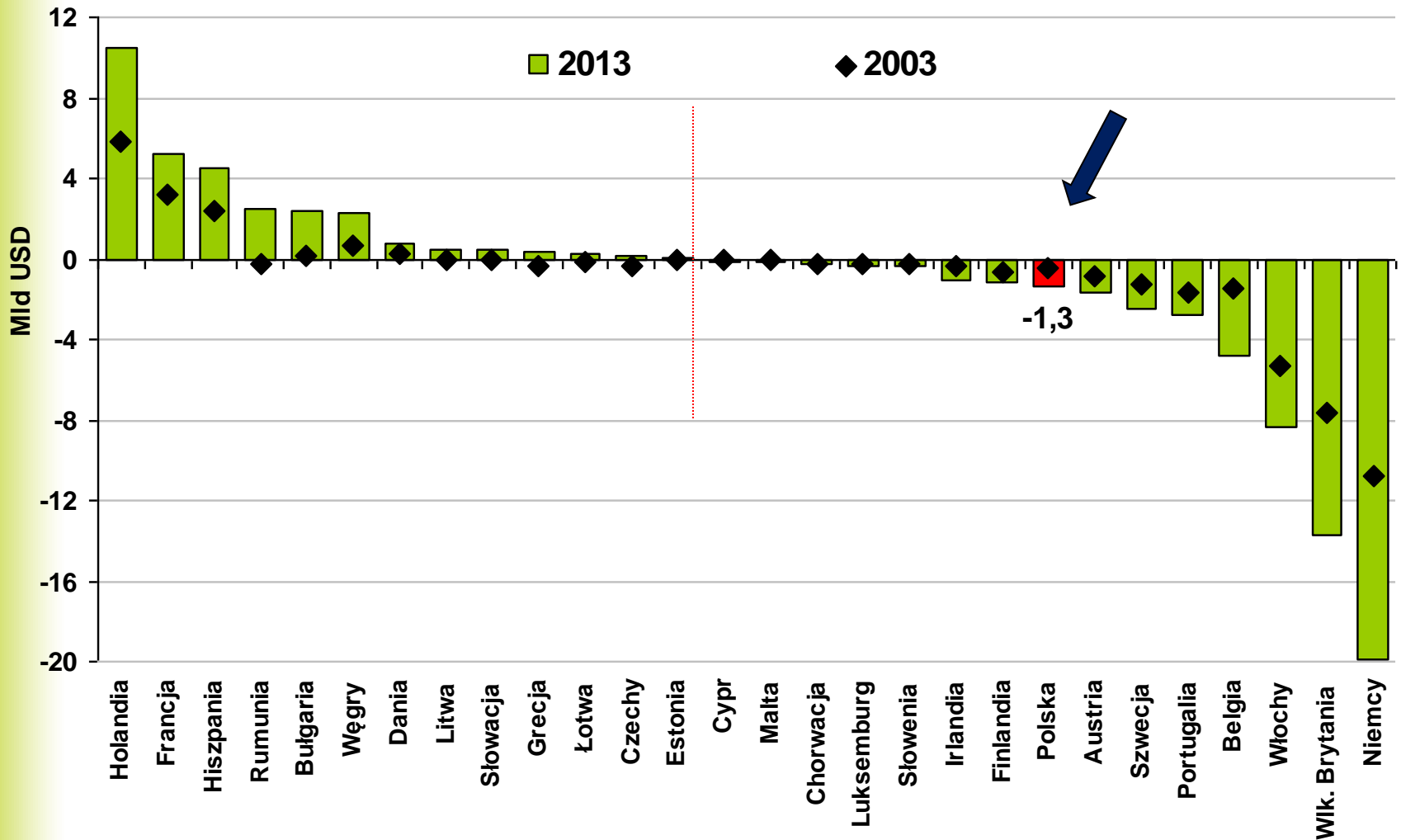
Główni importerzy produktów przemysłu spożywczego

Saldo obrotów handlowych produktami spożywczymi

Saldo obrotów handlowych produktami rolnymi

Wnioski (1)

1. Okres członkostwa Polski w UE charakteryzuje się systematycznym wzrostem i poprawą wyników handlu produktami rolno-spożywczymi. W 2013 roku saldo wymiany handlowej osiągnęło rekordową wartość 7,5 mld USD.
2. Głównymi partnerami w wymianie handlowej produktami rolno-spożywczymi Polski są inne kraje członkowskie UE, w szczególności kraje „Piętnastki”.
3. W polskim handlu rolno-spożywczym dominują produkty przemysłu spożywczego. Ich udział w całkowitym eksporcie rolno-spożywczym wynosi około 81% i jest znacznie większy niż przeciętnie w UE-28 (73%).

Wnioski (2)

4. W analizowanym okresie zasadniczej zmianie uległa struktura polskiego eksportu produktów przemysłu spożywczego. Przed akcesją zdecydowanie dominowały produkty przemysłu owocowo-warzywnego. Obecnie w polskim eksporcie największy udział ma przemysł mięsny. Nieco mniejsze udziały mają następujące branże przemysłu: rybna, mleczarska, owocowo-warzywna, cukiernicza i koncentratów spożywczych.
5. Ukształtowana struktura towarowa handlu zagranicznego produktami rolno-spożywczymi jest korzystna dla polskiej gospodarki i świadczy o proeksportowym charakterze rozwoju przemysłu spożywczego.

Wnioski (3)

6. Rozwój eksportu rolno-spożywczego w okresie członkostwa Polski w UE przyczynił się do istotnego zwiększenia naszego udziału w całkowitym eksporcie rolno-spożywczym UE (z 1,7 w 2003 roku do 4,4% w 2013 roku). Ostatnia dekada okazała się jednak okresem zbyt krótkim, aby Polska, stała się jednym z czołowych unijnych eksporterów żywności. Polska gospodarka żywnościowa ma jednak wciąż jeszcze możliwości rozwoju eksportu na rynek światowy.
7. Silne powiązanie z jednym rynkiem zbytu (UE) może w przyszłości stanowić zagrożenie dla polskiego sektora żywnościowego, gdyż możliwości lokowania na nim polskich produktów są ograniczone. Wzrost produkcji żywności w Polsce wymaga energicznego poszukiwania nowych rynków zbytu.

Analiza wskaźnikowa miejsca Polski w handlu zagranicznym produktami rolno-spożywczymi UE

- Wskaźnik ujawnionych przewag komparatywnych RCA,
- Wskaźnik handlu wewnątrzgałęziowego GL,
- Wskaźnik koncentracji geograficznej i towarowej Herfindahla-Hirschmana w eksporcie i imporcie rolno-spożywczym,
- Wskaźnik podobieństwa struktur Fingera-Kreinina w eksporcie i imporcie rolno-spożywczym Polski z eksportem i importem rolno-spożywczym pozostałych państw UE.

Wskaźnik ujawnionych przewag komparatywnych w eksporcie (RCA)

$$RCA_{ij} = \frac{X_{ij}}{\sum_{i=1}^n X_{ij}} \div \frac{X_{iw}}{\sum_{i=1}^n X_{iw}}$$

gdzie:

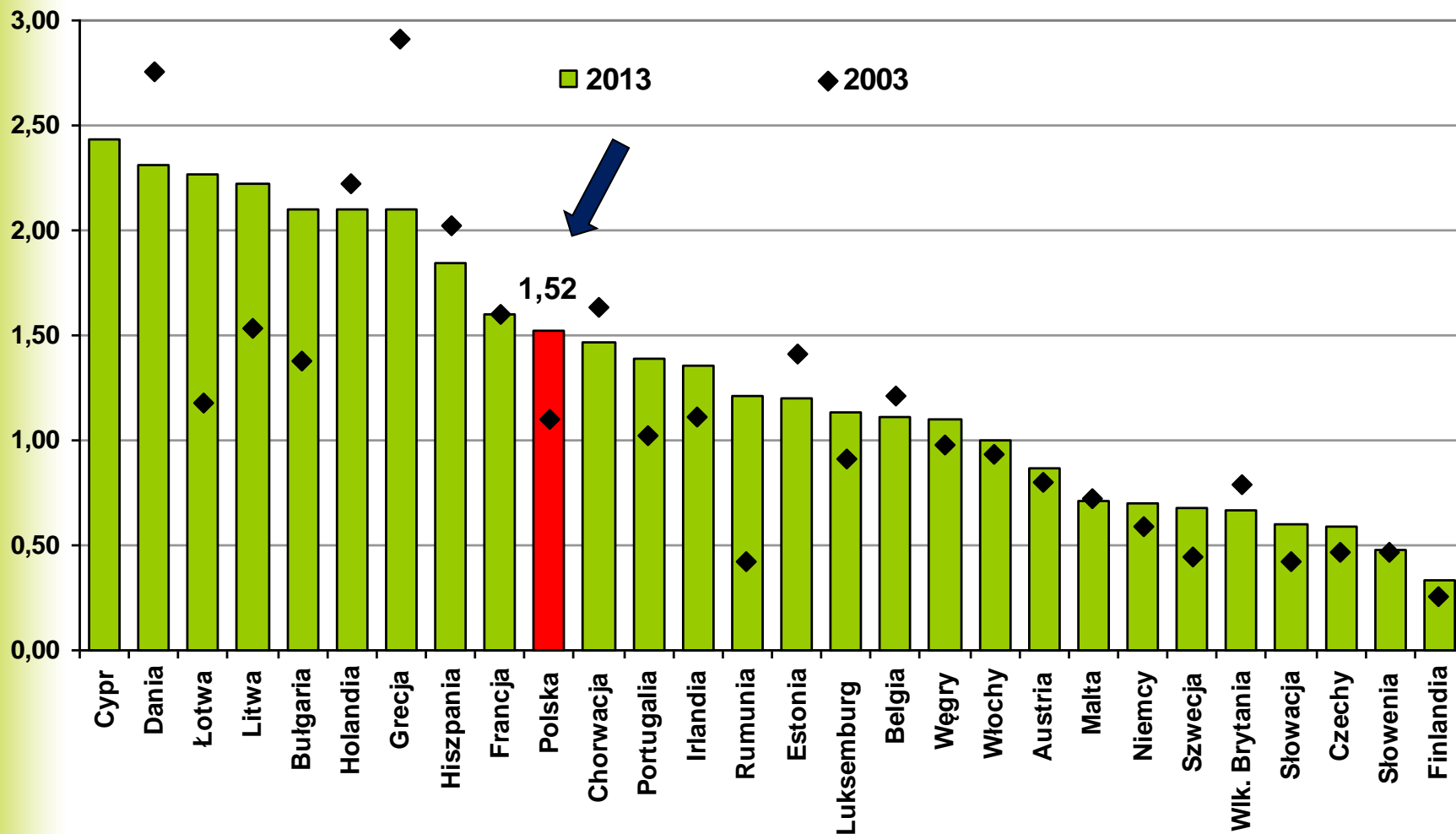
RCA_{ij} – wskaźnik RCA w eksporcie *i*-tego produkty przez *j*-ty kraj na rynek *m*

X_{ij} – eksport *i*-tego produktu przez *j*-ty kraj na rynek *m*

X_{iw} – eksport *i*-tego produktu przez grupę krajów *w* na rynek *m*

Wartości wskaźnika **$RCA_{ij} > 1$** oznaczają, że udział danego produktu lub grupy produktów w eksporcie danego kraju jest wyższy niż udział tych produktów w światowym eksporcie na określony rynek (np. rynek światowy, unijny, itp.).

Wskaźniki RCA w eksporcie rolno-spożywczym państw UE w 2003 r. i 2013 r.

Wskaźniki RCA w eksporcie poszczególnych branż przemysłu spożywczego państw UE-15 w 2013 r.

Branża	Polska	Austria	Belgia	Dania	Finlandia	Francja	Grecja	Hiszpania	Holandia	Irlandia	Luksemburg	Niemcy	Portugalia	Szwecja	W. Brytania	Włochy
Przemysł mięsny	2 < RCA < 3	1 < RCA < 2	1 < RCA < 2	RCA > 3		1 < RCA < 2		2 < RCA < 3	2 < RCA < 3	RCA > 3		1 < RCA < 2				
Przemysł rybny	1 < RCA < 2			RCA > 3				1 < RCA < 2					2 < RCA < 3	1 < RCA < 2		
Przemysł mleczarski	2 < RCA < 3	1 < RCA < 2	1 < RCA < 2	RCA > 3	1 < RCA < 2	2 < RCA < 3	RCA > 3		RCA > 3	RCA > 3	RCA > 3	1 < RCA < 2				1 < RCA < 2
Przemysł owocowo-warzywny	2 < RCA < 3	1 < RCA < 2	2 < RCA < 3	1 < RCA < 2		1 < RCA < 2	RCA > 3	2 < RCA < 3	2 < RCA < 3		2 < RCA < 3		2 < RCA < 3			1 < RCA < 2
Przemysł kawy i herbaty	1 < RCA < 2										1 < RCA < 2	1 < RCA < 2				1 < RCA < 2
Przemysł zbożowy	1 < RCA < 2		2 < RCA < 3	1 < RCA < 2		2 < RCA < 3			1 < RCA < 2		2 < RCA < 3	1 < RCA < 2				
Przemysł piwowarski			RCA > 3	RCA > 3					RCA > 3	RCA > 3	1 < RCA < 2	1 < RCA < 2	RCA > 3		2 < RCA < 3	
Przemysł paszowy	1 < RCA < 2	1 < RCA < 2	2 < RCA < 3	RCA > 3		2 < RCA < 3		1 < RCA < 2	RCA > 3	1 < RCA < 2					1 < RCA < 2	
Przemysł olejarski							RCA > 3	1 < RCA < 2	1 < RCA < 2				1 < RCA < 2			
Przemysł cukrowniczy	1 < RCA < 2					1 < RCA < 2							1 < RCA < 2			
Przemysł cukierniczy	2 < RCA < 3	1 < RCA < 2	2 < RCA < 3	1 < RCA < 2		1 < RCA < 2		1 < RCA < 2	RCA > 3	1 < RCA < 2		1 < RCA < 2				1 < RCA < 2
Przemysł koncentratów	1 < RCA < 2	1 < RCA < 2	1 < RCA < 2	RCA > 3		1 < RCA < 2	1 < RCA < 2	1 < RCA < 2	2 < RCA < 3	RCA > 3				1 < RCA < 2	1 < RCA < 2	1 < RCA < 2
Przemysł piekarski	2 < RCA < 3	2 < RCA < 3	2 < RCA < 3	2 < RCA < 3		2 < RCA < 3	1 < RCA < 2	1 < RCA < 2	1 < RCA < 2	1 < RCA < 2	2 < RCA < 3	1 < RCA < 2	2 < RCA < 3	1 < RCA < 2	1 < RCA < 2	2 < RCA < 3
Przemysł napojów bezalkoholowych	1 < RCA < 2	RCA > 3	1 < RCA < 2	RCA > 3		2 < RCA < 3	1 < RCA < 2		2 < RCA < 3	1 < RCA < 2	2 < RCA < 3	1 < RCA < 2	2 < RCA < 3			1 < RCA < 2
Przemysł winiarski						RCA > 3		RCA > 3					RCA > 3			RCA > 3
Przemysł spirytusowy						RCA > 3	1 < RCA < 2	1 < RCA < 2	1 < RCA < 2	RCA > 3				1 < RCA < 2	RCA > 3	1 < RCA < 2
Przemysł tytoniowy	RCA > 3		1 < RCA < 2	1 < RCA < 2			RCA > 3		RCA > 3		RCA > 3	2 < RCA < 3	RCA > 3			

1 < RCA < 2
 2 < RCA < 3
 RCA > 3

Wskaźniki RCA w eksporcie poszczególnych branż przemysłu spożywczego państw UE-13 w 2013 r.

Branża	Polska	Bulgaria	Chorwacja	Cypr	Czechy	Estonia	Litwa	Łotwa	Malta	Rumunia	Słowacja	Słowenia	Węgry
Przemysł mięsny	1 < RCA < 2		1 < RCA < 2				1 < RCA < 2	1 < RCA < 2					1 < RCA < 2
Przemysł rybny	1 < RCA < 2		1 < RCA < 2			2 < RCA < 3	RCA > 3	RCA > 3	RCA > 3				
Przemysł mleczarski	1 < RCA < 2	1 < RCA < 2		RCA > 3		1 < RCA < 2	RCA > 3	2 < RCA < 3					
Przemysł owocowo-warzywny	1 < RCA < 2	1 < RCA < 2		2 < RCA < 3				1 < RCA < 2					1 < RCA < 2
Przemysł kawy i herbaty	1 < RCA < 2						1 < RCA < 2	1 < RCA < 2			1 < RCA < 2		
Przemysł zbożowy	1 < RCA < 2	RCA > 3	1 < RCA < 2	2 < RCA < 3	1 < RCA < 2	1 < RCA < 2	RCA > 3	2 < RCA < 3			2 < RCA < 3		1 < RCA < 2
Przemysł piwowarski			RCA > 3		2 < RCA < 3	2 < RCA < 3	1 < RCA < 2	2 < RCA < 3				1 < RCA < 2	
Przemysł paszowy	1 < RCA < 2	2 < RCA < 3	1 < RCA < 2	1 < RCA < 2	1 < RCA < 2		RCA > 3	1 < RCA < 2					RCA > 3
Przemysł olejarski		1 < RCA < 2											1 < RCA < 2
Przemysł cukrowniczy	1 < RCA < 2	1 < RCA < 2	RCA > 3				1 < RCA < 2	1 < RCA < 2			2 < RCA < 3		1 < RCA < 2
Przemysł cukierniczy	2 < RCA < 3	1 < RCA < 2	1 < RCA < 2			RCA > 3	1 < RCA < 2				1 < RCA < 2		
Przemysł koncentratów	1 < RCA < 2		RCA > 3	1 < RCA < 2		1 < RCA < 2	1 < RCA < 2	1 < RCA < 2	RCA > 3				
Przemysł piekarski	2 < RCA < 3	RCA > 3	2 < RCA < 3		1 < RCA < 2	1 < RCA < 2	1 < RCA < 2	1 < RCA < 2					
Przemysł napojów bezalkoholowych	1 < RCA < 2		RCA > 3	2 < RCA < 3			1 < RCA < 2	1 < RCA < 2	1 < RCA < 2			1 < RCA < 2	1 < RCA < 2
Przemysł winiarski		1 < RCA < 2					RCA > 3	2 < RCA < 3					
Przemysł spirytusowy				RCA > 3		RCA > 3	1 < RCA < 2	RCA > 3					1 < RCA < 2
Przemysł tytoniowy	RCA > 3	RCA > 3	RCA > 3	RCA > 3	2 < RCA < 3		RCA > 3	1 < RCA < 2	1 < RCA < 2	RCA > 3			1 < RCA < 2

1 < RCA < 2

2 < RCA < 3

RCA > 3

Wskaźnik intensywności handlu wewnątrzgałęziowego (wskaźnik Grubela-Lloyda)

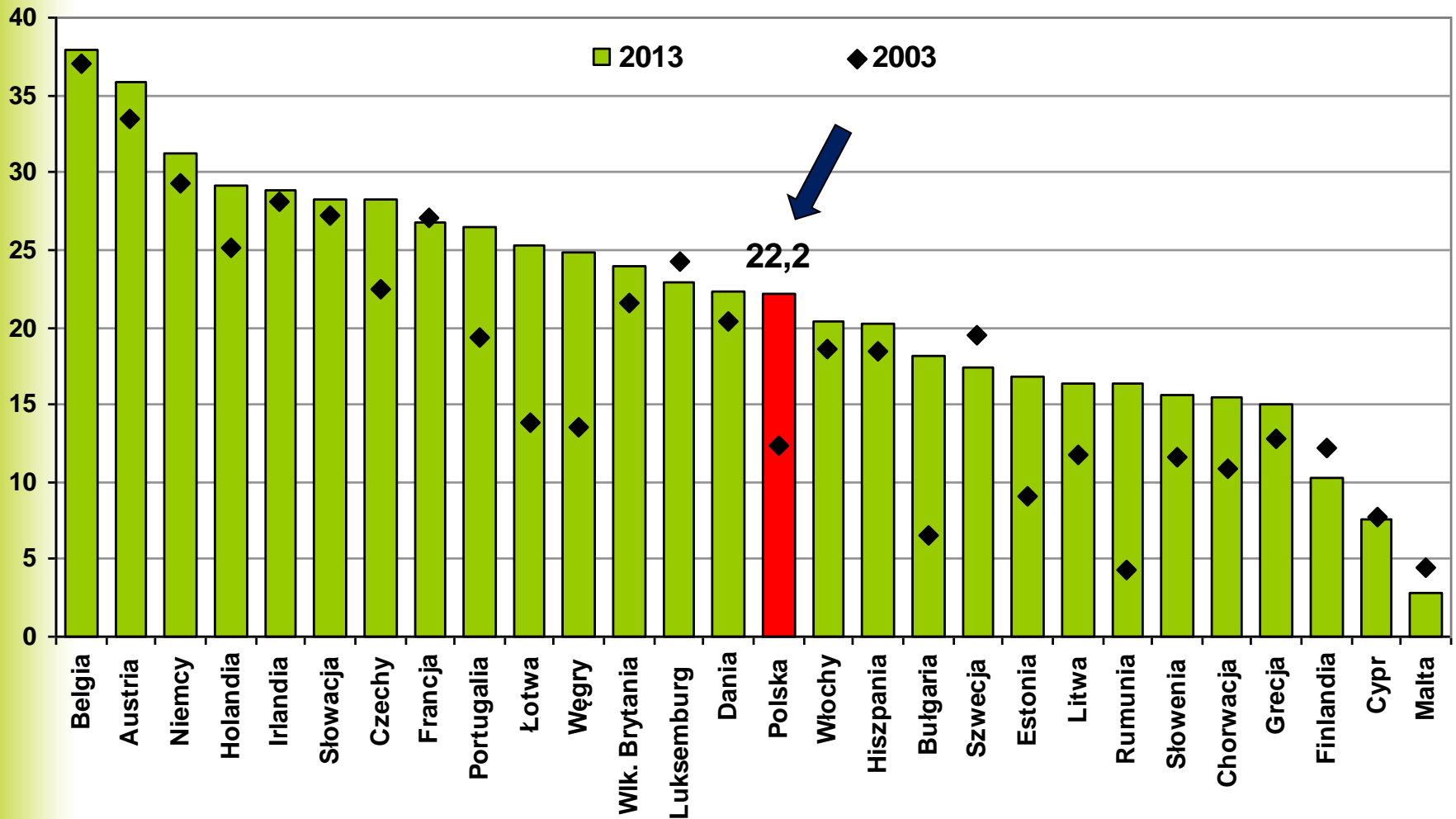
$$GL_i = \frac{(X_i + M_i) - |X_i - M_i|}{(X_i + M_i)}$$

gdzie:

GL_i – wskaźnik handlu wewnątrzgałęziowego produktami i -tej gałęzi przemysłu między dwoma krajami;

X_i i M_i – eksport i import produktów i -tej gałęzi przemysłu pomiędzy dwoma partnerami handlowymi (tutaj: **4-cyfrowa klasyfikacja HS**)

Wskaźniki handlu wewnątrzgałęziowego produktami rolno-spożywczymi państw UE w 2003 r. i 2013 r.

Wskaźniki handlu wewnątrzgałęziowego poszczególnych branż przemysłu spożywczego państw UE-15 w 2013 r.

Branża	Polska	Austria	Belgia	Dania	Finlandia	Francja	Grecja	Hiszpania	Holandia	Irlandia	Luksemburg	Niemcy	Portugalia	Szwecja	Wlk. Brytania	Włochy
Przemysł mięsny																
Przemysł rybny																
Przemysł mleczarski																
Przemysł owocowo-warzywny																
Przemysł kawy i herbaty																
Przemysł zbożowy																
Przemysł piwowarski																
Przemysł paszowy																
Przemysł olejarski																
Przemysł cukrowniczy																
Przemysł cukierniczy																
Przemysł koncentratów																
Przemysł piekarski																
Przemysł napojów bezalkoholowych																
Przemysł winiarski																
Przemysł spirytusowy																
Przemysł tytoniowy																

Uwaga: Na zielono zaznaczono te działy przemysłu spożywczego, w których wskaźnik handlu wewnątrzgałęziowego jest wyższy niż dla handlu rolno-spożywczego ogółem

Wskaźniki handlu wewnątrzgałęziowego poszczególnych branż przemysłu spożywczego państw UE-13 w 2013 r.

Branża	Polska	Bułgaria	Chorwacja	Cypr	Czechy	Estonia	Litwa	Łotwa	Malta	Rumunia	Słowacja	Słowenia	Węgry
Przemysł mięsny						■	■	■		■		■	
Przemysł rybny	■		■			■	■	■					
Przemysł mleczarski	■	■		■		■	■	■			■		
Przemysł owocowo-warzywny		■	■		■		■			■		■	■
Przemysł kawy i herbaty	■			■	■		■	■					■
Przemysł zbożowy	■					■	■						
Przemysł piwowarski	■	■		■		■	■	■	■	■	■		■
Przemysł paszowy	■	■			■		■		■				■
Przemysł olejarski											■		
Przemysł cukrowniczy		■					■	■			■	■	■
Przemysł cukierniczy	■	■	■		■		■	■		■	■	■	■
Przemysł koncentratów	■	■	■		■	■	■	■	■	■	■	■	■
Przemysł piekarski	■	■	■		■	■	■	■	■	■	■	■	■
Przemysł napojów bezalkoholowych	■	■	■		■	■	■	■	■	■	■	■	■
Przemysł winiarski			■						■	■		■	
Przemysł spirytusowy	■		■				■		■				
Przemysł tytoniowy			■					■					■

Uwaga: Na zielono zaznaczono te działy przemysłu spożywczego, w których wskaźnik handlu wewnątrzgałęziowego jest wyższy niż dla handlu rolno-spożywczego ogółem

Wskaźnik koncentracji w eksporcie (importcie) Herfindhala-Hirschmana (HHI)

$$HHI = \frac{\sum_{i=1}^n s_i^2 - \frac{1}{n}}{1 - \frac{1}{n}}$$

gdzie:

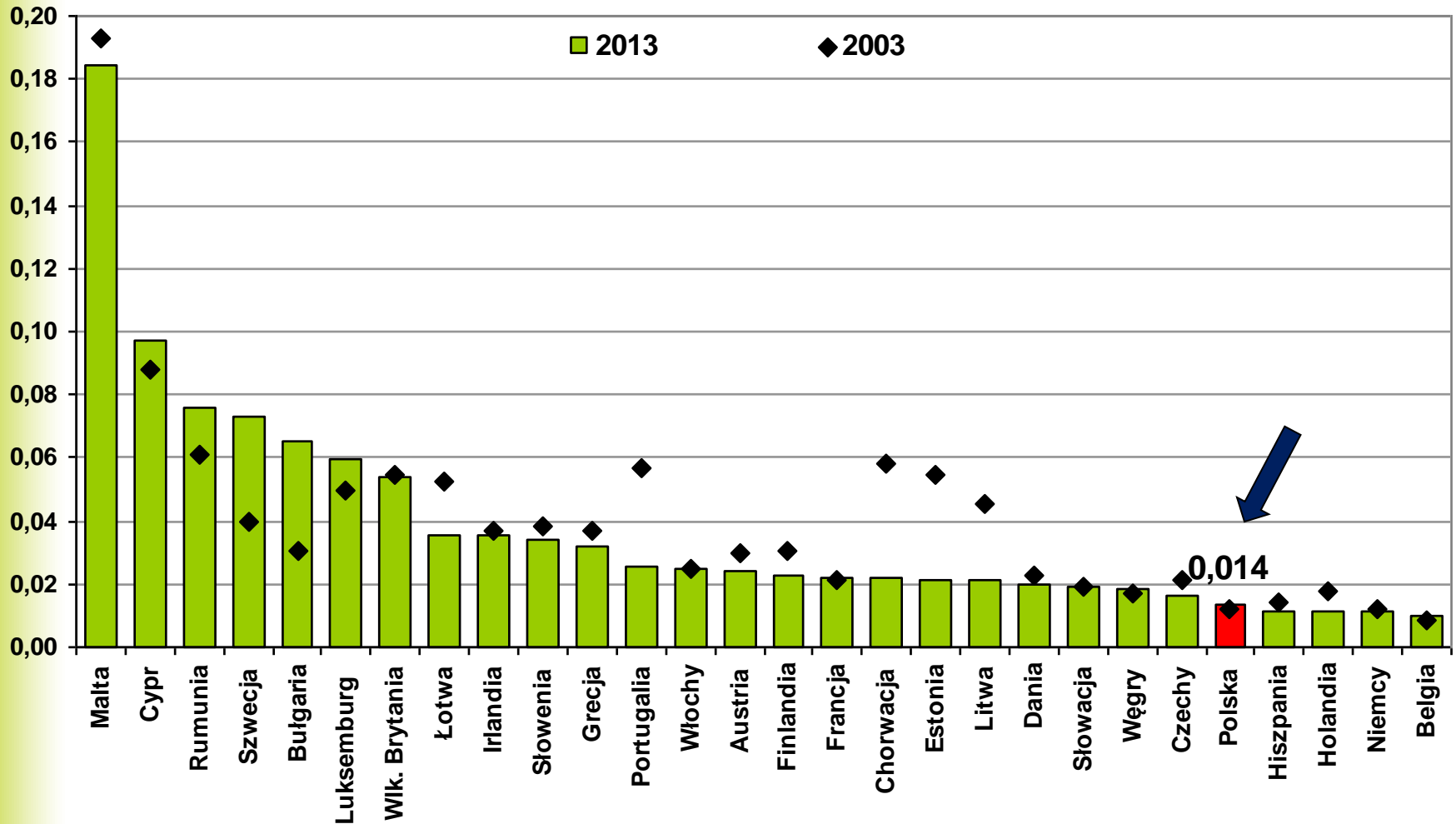
HHI – wskaźnik koncentracji towarowej Herfindahla-Hirschmana

s_i – udział wartości i -tej grupy towarowej w eksporcie (importcie) danego kraju (tutaj: **sześciocyfrowa klasyfikacja HS**)

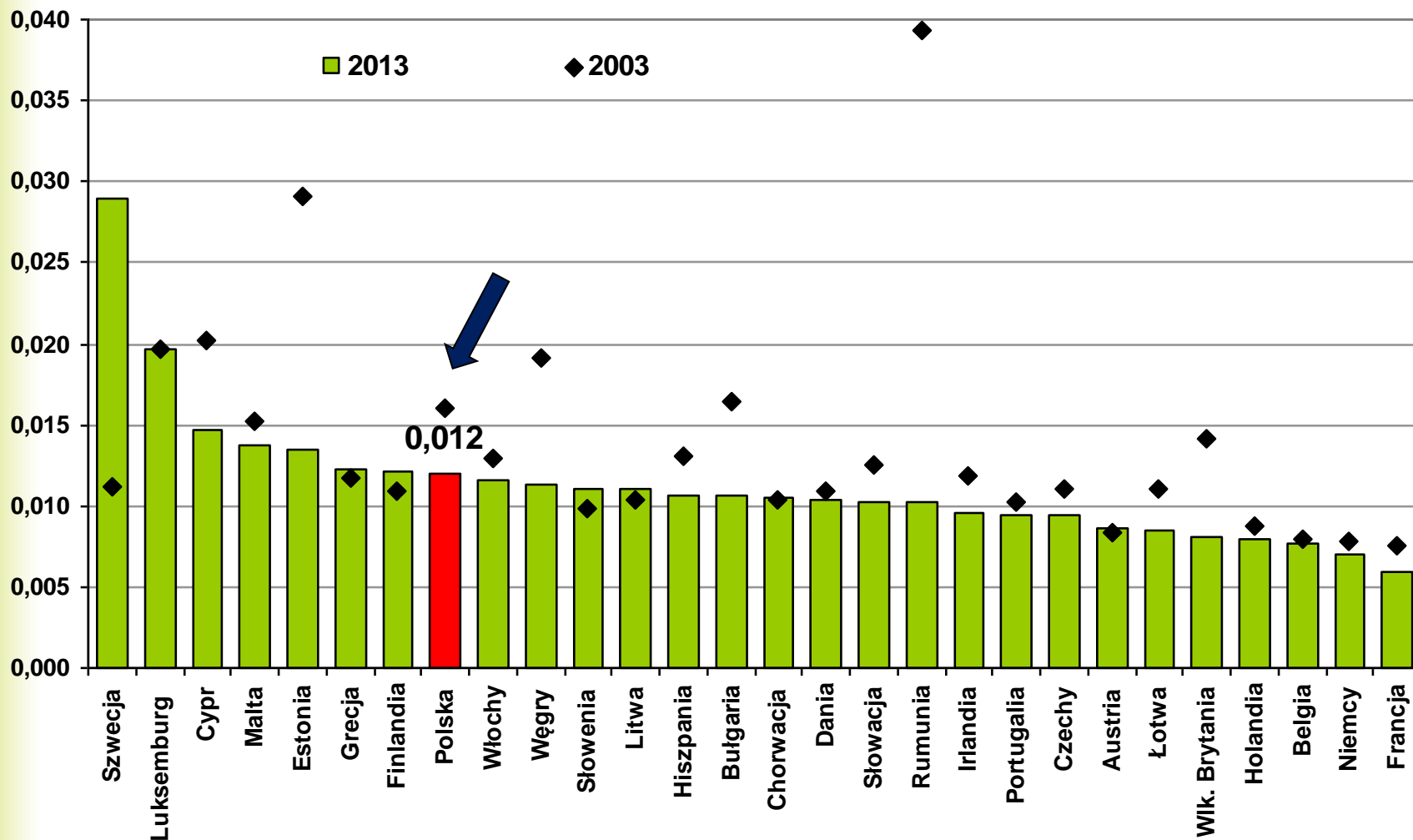
n – liczna grup towarowych w eksporcie (importcie) danego kraju

Wskaźnik HHI przyjmuje wartość **1** jeśli eksport (import) jest skoncentrowany na jednej grupie produktów (jednym kraju). Gdy udział poszczególnych grup produktów (poszczególnych krajów) jest w miarę równomierny wskaźnik HHI jest **bliski zeru**.

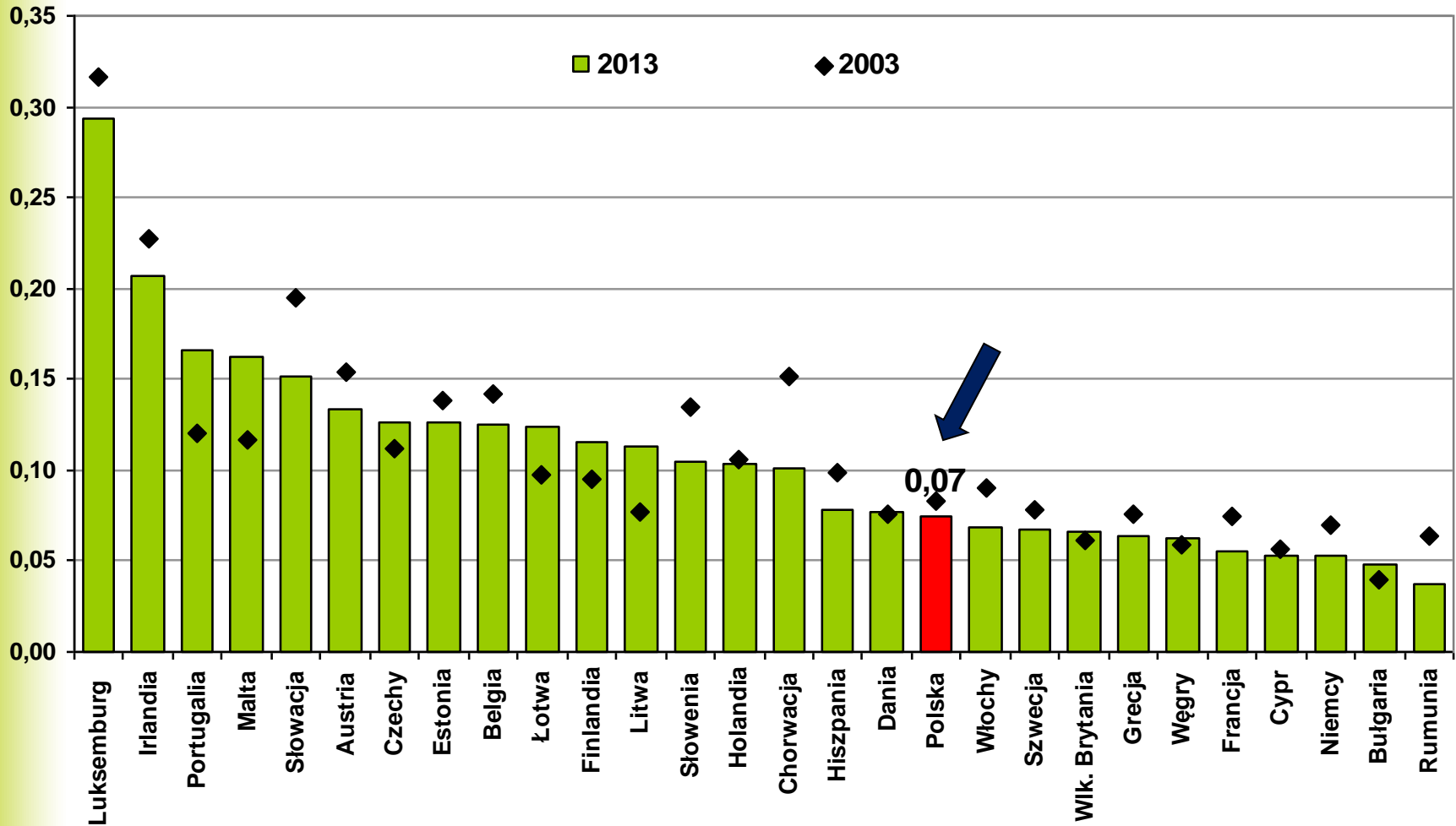
Wskaźnik koncentracji towarowej HHI w eksporcie rolno-spożywczym państw UE w 2003 r. i 2013 r.

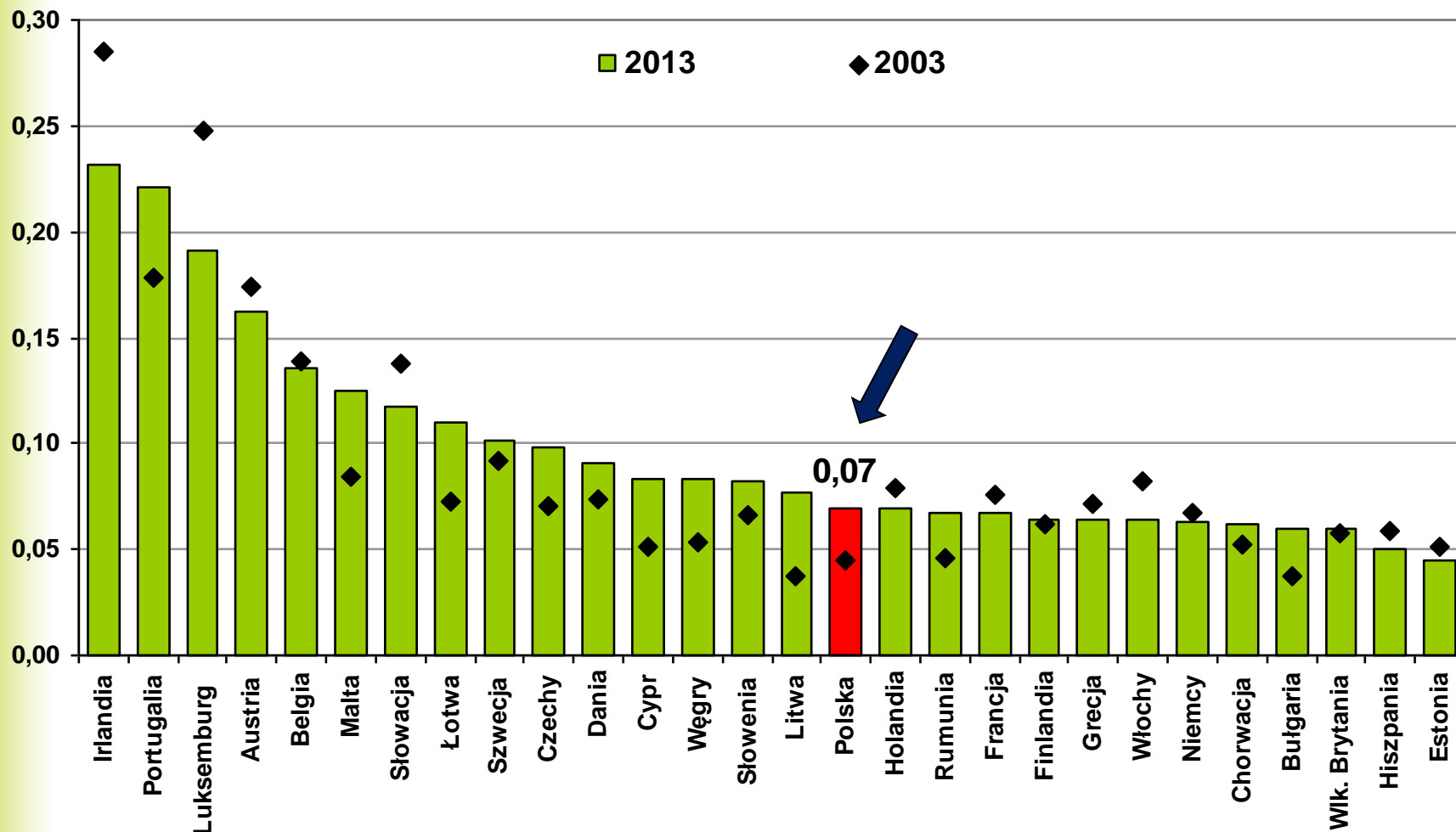
Wskaźnik koncentracji towarowej HHI w imporcie rolno-spożywczym państw UE w 2003 r. i 2013 r.

Wskaźnik koncentracji geograficznej HHI w eksporcie rolno-spożywczym państw UE w 2003 r. i 2013 r.

Wskaźnik koncentracji geograficznej HHI w imporcie rolno-spożywczym państw UE w 2003 r. i 2013 r.

Wskaźnik podobieństwa struktury eksportu (importu) Fingera-Kreinina między dwoma krajami

$$FK_{jk} = \left(\sum_{i=1}^n \min(x_{ij}, x_{ik}) \right) * 100$$

gdzie:

FK_k – wskaźnik podobieństwa struktury towarowej eksportu (importu) Fingera-Kreinina

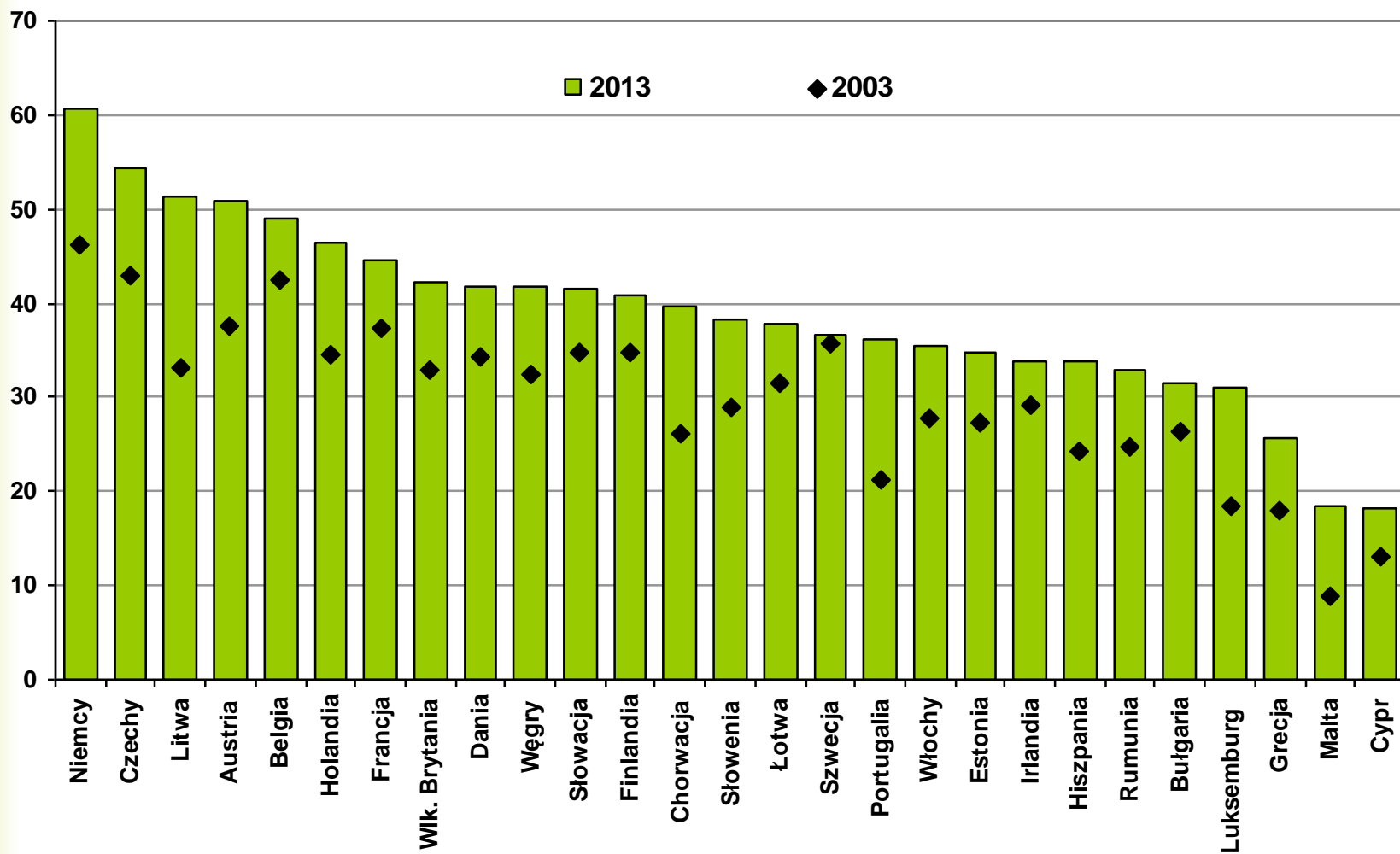
x_{ij} – udział wartości i -tej grupy towarowej w eksporcie (importu) j -tego kraju (tutaj: sześciocyfrowa klasyfikacja HS)

x_{ik} – udział wartości i -tej grupy towarowej w eksporcie (importu) k -tego kraju (tutaj: sześciocyfrowa klasyfikacja HS)

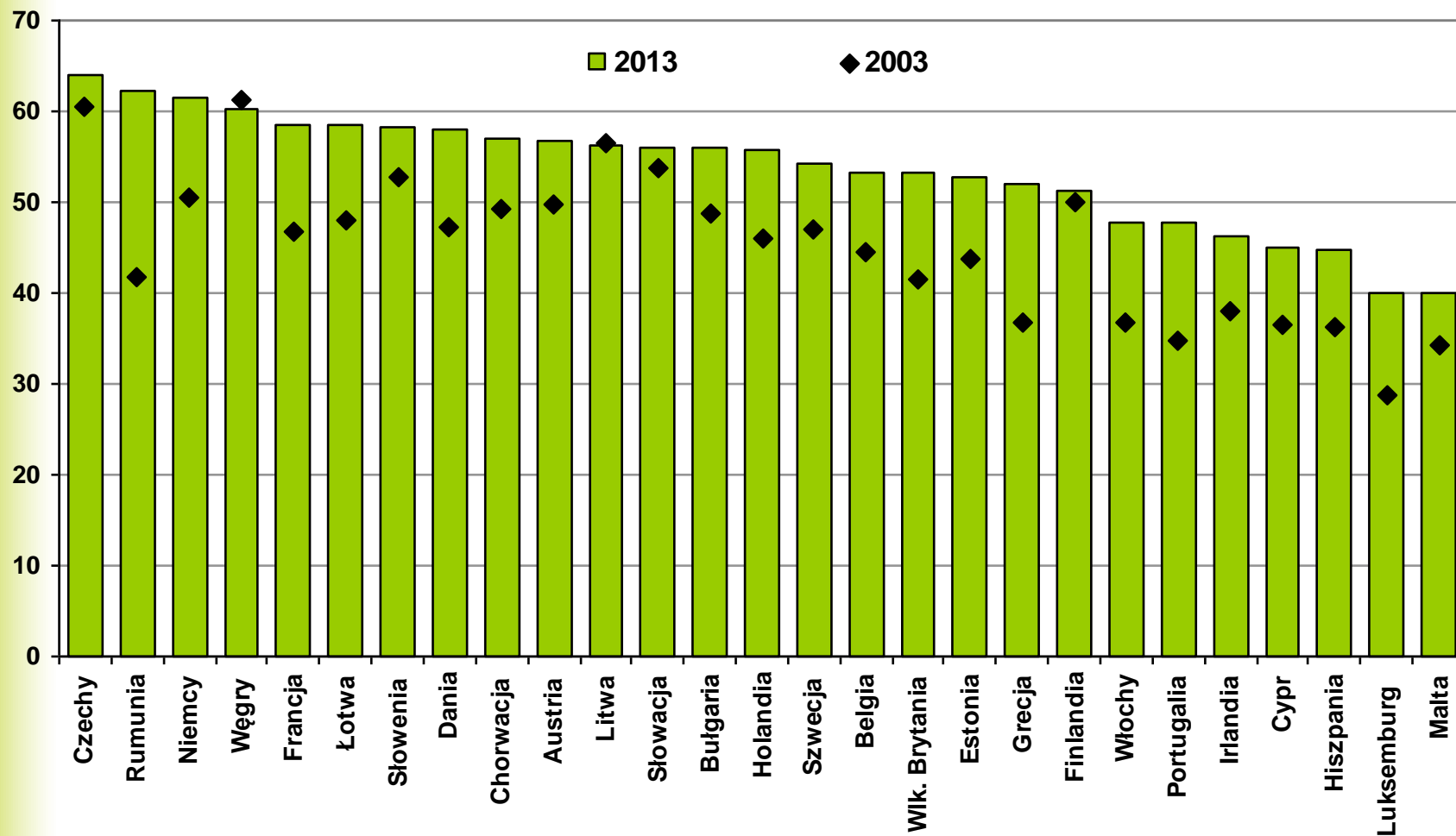
n – liczba grup towarowych w eksporcie (importu) danego kraju

Wskaźnik FK przyjmuje wartość **100** jeśli struktura towarowa (geograficzna) eksportu bądź importu dwóch krajów jest jednakowa. Wskaźnik FK równy **zeru** oznacza, że struktury towarowe (geograficzne) eksportu bądź importu dwóch krajów są komplementarne.

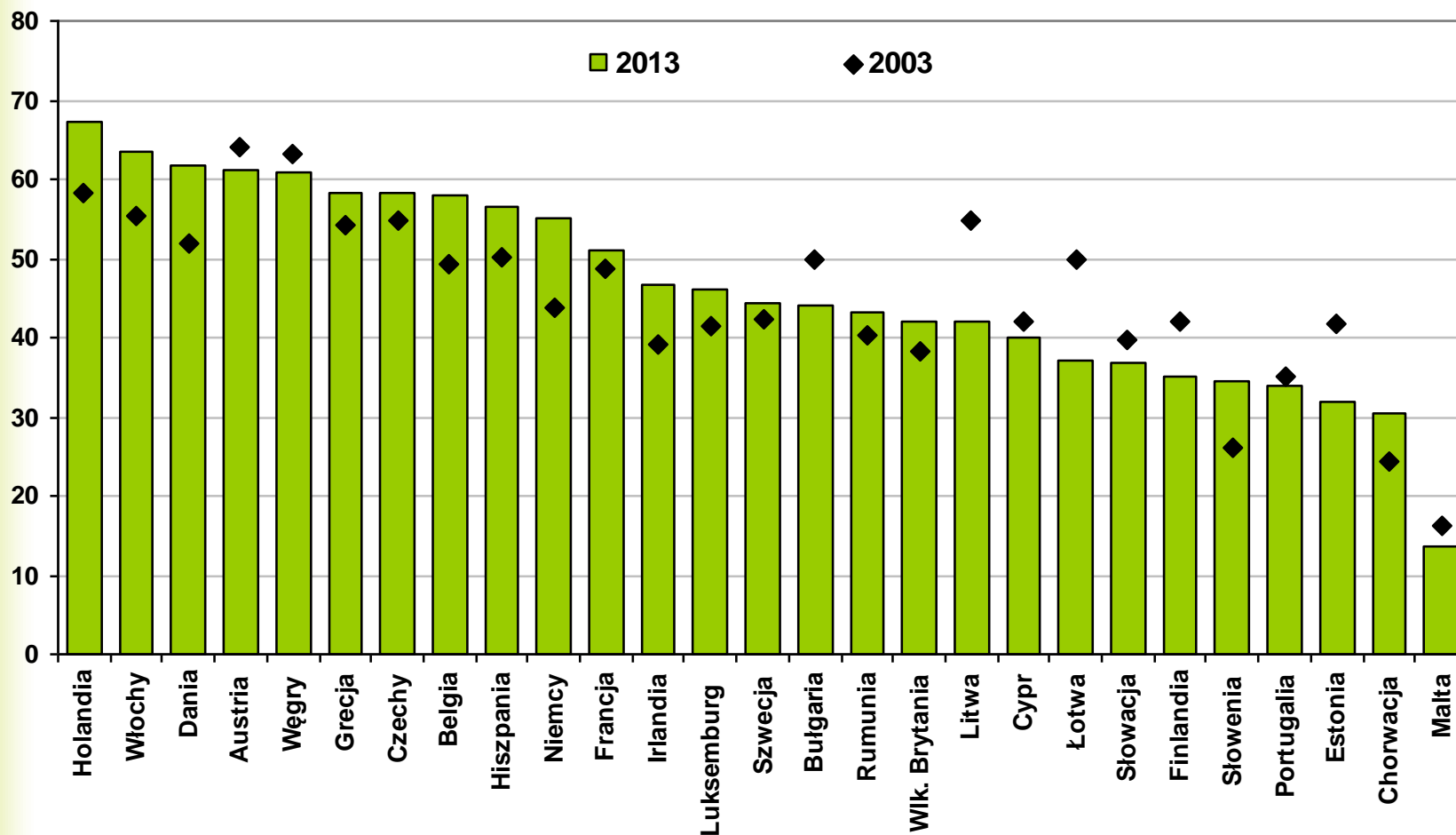
Wskaźnik podobieństwa struktury towarowej Fingera-Kreininina w eksporcie rolno-spożywczym Polski i państw UE w 2003 r. i 2013 r.

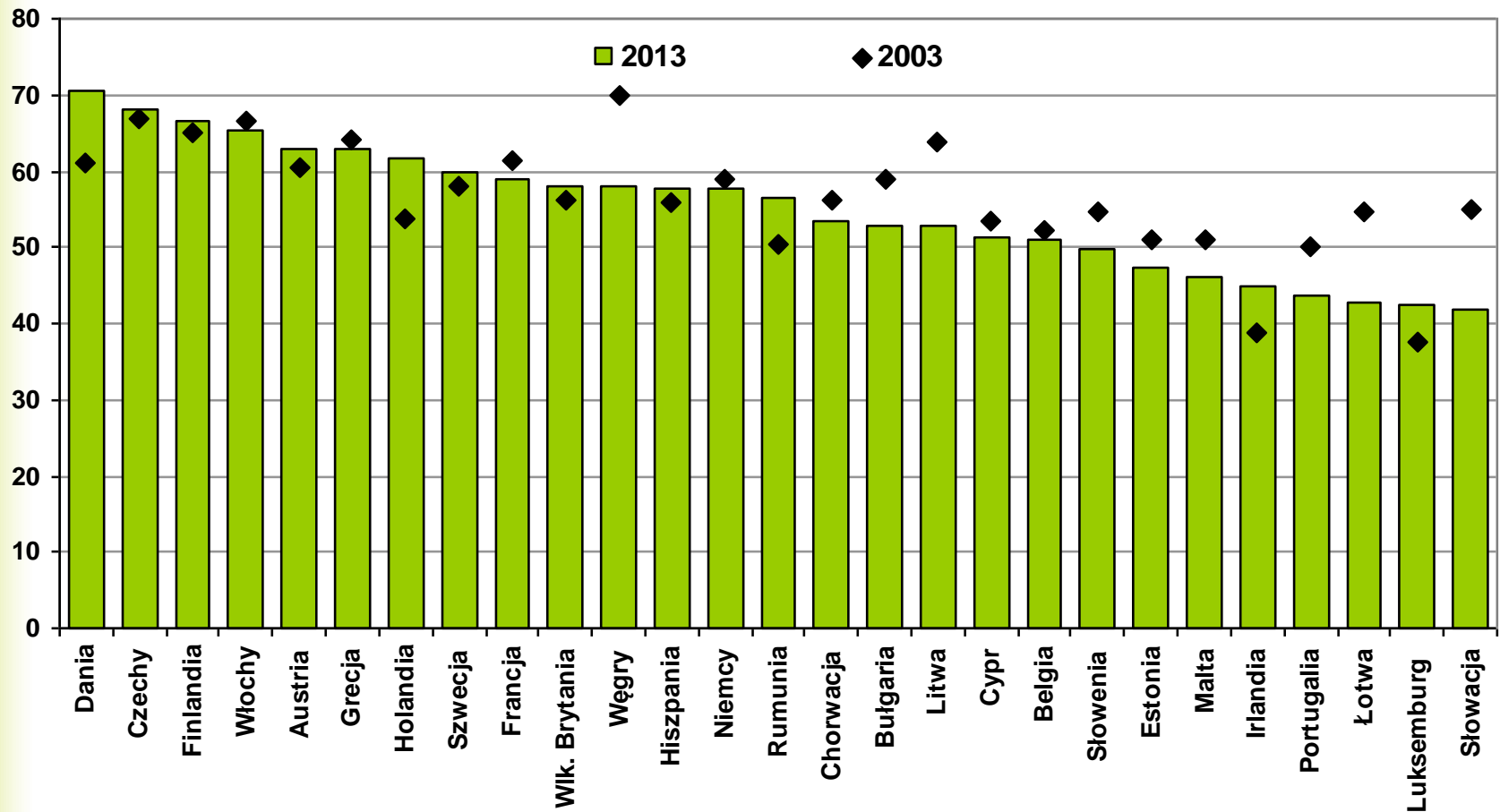
Wskaźnik podobieństwa struktury towarowej Fingera-Kreinina w imporcie rolno-spożywczym Polski i państw UE w 2003 r. i 2013 r.

Wskaźnik podobieństwa struktury geograficznej Fingera-Kreinina w eksporcie rolno-spożywczym Polski i państw UE w 2003 r. i 2013 r.

Wskaźnik podobieństwa struktury geograficznej Fingera-Kreinina w imporcie rolno-spożywczym Polski i państw UE w 2003 r. i 2013 r.

Podsumowanie i wnioski (1)

- W okresie członkostwa w UE umocniła się pozycja konkurencyjna Polski w eksporcie produktów rolno-spożywczych, mierzona wskaźnikiem ujawnionych przewag komparatywnych RCA. W 2013 roku wartość tego wskaźnika w polskim eksporcie rolno-spożywczym należała do najwyższych wśród nowych państw członkowskich UE.
- W 2013 roku Polska miała silną pozycję konkurencyjną w eksporcie produktów takich branż przemysłu spożywczego, jak: tytoniowa, mięsna, cukiernicza, piekarska, owocowo-warzywna, mleczarska, a w mniejszym stopniu także rybna i koncentratów spożywczych.
- W okresie członkostwa wyraźnie wzrósł udział wymiany wewnątrzgałęziowej w polskim handlu produktami rolno-spożywczymi, co świadczy o pogłębiającej się specjalizacji wewnątrzgałęziowej, która – zarówno dla producentów, jak i konsumentów – jest bardziej korzystna niż specjalizacja międzygałęziowa.

Podsumowanie i wnioski (2)

- Większa intensywność wymiany wewnątrzgałęziowej cechowała handel produktami przetworzonymi niż surowcami rolnymi. Wśród branż o najwyższym wskaźniku GL znalazły się produkty wytwarzane m.in. w przemyśle piekarskim oraz paszowym, a także cukierniczym i koncentratów spożywczych.
- Wskaźnik koncentracji towarowej w polskim eksporcie produktów rolno-spożywczych w 2013 roku należał do najniższych wśród państw UE, co wskazuje na duży stopień dywersyfikacji struktury towarowej polskiego eksportu.
- Niski był również – w porównaniu z innymi państwami UE – wskaźnik koncentracji geograficznej w eksporcie rolno-spożywczym Polski, co świadczy o wysokim stopniu dywersyfikacji struktury geograficznej polskiego eksportu.

Podsumowanie i wnioski (3)

- W latach 2003-2013 wyraźnie zwiększyło się podobieństwo struktury towarowej eksportu rolno-spożywczego Polski i pozostałych państw UE, co było efektem rozszerzenia przez Polskę asortymentu produktów oferowanych na rynkach zagranicznych (liczba grup produktów zwiększyła się w tym okresie z 400 do 648).
- Najbardziej podobna była struktura towarowa eksportu rolno-spożywczego Polski oraz Niemiec, Czech, Litwy, Austrii i Belgii. Można to tłumaczyć m.in. podobnymi uwarunkowaniami rozwoju rolnictwa oraz przemysłu spożywczego w tych krajach.
- Wskaźniki podobieństwa struktury towarowej importu Polski oraz pozostałych państw UE były na ogół wyższe niż eksportu.

Dziękujemy za uwagę!